

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2019/20:MJU10

Vattenvård

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om vattenvård från allmänna motionstiden 2019/20. Motionsyrkandena handlar bl.a. om enskilda avlopp, övergödning, mikroplaster och marint skräp, förvaltning av haven, internationellt samarbete och vattenförsörjning.

I betänkandet finns 17 reservationer (M, SD, C, V, KD, L) och sex särskilda yttranden (M, SD, C, V, KD, L).

Behandlade förslag

Ett sjuttioal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Enskilda avlopp	7
Övergödning.....	12
Mikroplaster och marint skräp.....	17
Förvaltning av haven och internationellt samarbete	24
Vattenförsörjning.....	31
Övriga vattenvårdsfrågor.....	38
Motioner som bereds förenklat.....	43
Reservationer	44
1. Förordning om enskilda avlopp, punkt 1 (KD).....	44
2. Enskilda avlopps miljöpåverkan, punkt 2 (M, KD)	44
3. Enskilda avlopps miljöpåverkan, punkt 2 (SD)	45
4. Enskilda avlopps miljöpåverkan, punkt 2 (C).....	46
5. Regler för enskilda avlopp, punkt 3 (KD)	47
6. Stöd till dränering vid strukturkalkning, punkt 4 (SD)	48
7. Samordnade åtgärder mot övergödning, punkt 5 (V)	48
8. Åtgärder mot mikroplaster och marint skräp, punkt 6 (M).....	49
9. Åtgärder mot mikroplaster och marint skräp, punkt 6 (L)	50
10. Forskning om nanoplaster, punkt 7 (SD).....	50
11. En hållbar förvaltning av haven, punkt 8 (M).....	51
12. En hållbar förvaltning av haven, punkt 8 (L).....	52
13. Beredskap vid torka och vattenbrist, punkt 10 (M)	52
14. Beredskap vid torka och vattenbrist, punkt 10 (C)	53
15. Effektiv vattenhantering, punkt 11 (C)	53
16. Förorenade områden i vatten, punkt 12 (M)	54
17. Samordning av verksamhets- och forskningsdata för hav och vatten, punkt 13 (M)	55
Särskilda yttranden	56
1. Motioner som bereds förenklat, punkt 14 (M).....	56
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 14 (SD)	56
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 14 (C).....	56
4. Motioner som bereds förenklat, punkt 14 (V)	56
5. Motioner som bereds förenklat, punkt 14 (KD).....	57
6. Motioner som bereds förenklat, punkt 14 (L)	57
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	58
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	58
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	66

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Enskilda avlopp

1. Förordning om enskilda avlopp

Riksdagen avslår motion

2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 46.

Reservation 1 (KD)

2. Enskilda avlopps miljöpåverkan

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:78 av Alexander Christiansson och Runar Filper (båda SD) yrkandena 1 och 2,

2019/20:446 av Fredrik Christensson och Annika Qarlsson (båda C),

2019/20:597 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6,

2019/20:1326 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,

2019/20:1765 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C) yrkande 2 och

2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 12.

Reservation 2 (M, KD)

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (C)

3. Regler för enskilda avlopp

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:2426 av Jan Ericson (M) och

2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 45.

Reservation 5 (KD)

Övergödning

4. Stöd till dränering vid strukturkalkning

Riksdagen avslår motion

2019/20:597 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 6 (SD)

5. Samordnade åtgärder mot övergödning

Riksdagen avslår motion

2019/20:1618 av Elin Segerlind m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 7 (V)

*Mikroplaster och marint skräp***6. Åtgärder mot mikroplaster och marint skräp**

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 5 och

2019/20:2747 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 8.

*Reservation 8 (M)**Reservation 9 (L)***7. Forskning om nanoplaster**

Riksdagen avslår motion

2019/20:597 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 9.

*Reservation 10 (SD)**Förvaltning av haven och internationellt samarbete***8. En hållbar förvaltning av haven**

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 4 och

2019/20:2747 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 1.2.

*Reservation 11 (M)**Reservation 12 (L)***9. Internationellt samarbete kring Nordsjön**

Riksdagen avslår motion

2019/20:2380 av David Josefsson (M).

*Vattenförsörjning***10. Beredskap vid torka och vattenbrist**

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 9 i denna del och

2019/20:3267 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 9.

*Reservation 13 (M)**Reservation 14 (C)***11. Effektiv vattenhantering**

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:3107 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 32 och

2019/20:3267 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkandena 3 och 14.

*Reservation 15 (C)**Övriga vattenvårdsfrågor***12. Förorenade områden i vatten**

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:1348 av Jörgen Berglund (M),

2019/20:2361 av Lars Beckman (M) och
2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 16 (M)

13. Samordning av verksamhets- och forskningsdata för hav och vatten

Riksdagen avslår motion
2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 17 (M)

Förenklad beredning

14. Motioner som bereds förenklad

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 3 mars 2020

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Kristina Yngwe

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kristina Yngwe (C), Maria Gardfjell (MP), Louise Meijer (M), Hanna Westerén (S), Isak From (S), John Widegren (M), Runar Filper (SD), Magnus Manhammar (S), Elin Segerlind (V), Betty Malmberg (M), Malin Larsson (S), Magnus Oscarsson (KD), Marlene Burwick (S), Nina Lundström (L), Ulrika Heie (C), Yasmine Eriksson (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet 72 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2019/20 som bl.a. handlar om enskilda avlopp, övergödning, mikroplaster och marint skräp, internationellt samarbete i havsfrågor, en hållbar förvaltning av havet, vattenförsörjning och förorenade områden i vatten. Ett antal yrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden och behandlas därför i förenklad ordning.

Förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Motionsyrkanden som behandlas i förenklad ordning redovisas i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Enskilda avlopp

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en förordning om enskilda avlopp, om enskilda avlopps miljöpåverkan och om regler för enskilda avlopp.

Jämför reservation 1 (KD), 2 (M, KD), 3 (SD), 4 (C) och 5 (KD).

Motionerna

Förordning om enskilda avlopp

Enligt kommittémotion 2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 46 bör miljökraven på enskilda avlopp regleras genom en förordning. Kommunernas krav på enskilda att installera nya avloppsanläggningar innebär dyra investeringar, och kraven baseras på beslut av enskilda kommunala tjänstemän som gör tolkningar av en allmänt hållen lag, av föreskrifter och av allmänna råd på myndighetsnivå. Det är därför rimligt från ett demokratiskt perspektiv att dessa regler blir föremål för politisk prövning utifrån olika mål.

Enskilda avlopps miljöpåverkan

Enligt yrkande 12 i kommittémotion 2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) måste kostnaden för att åtgärda enskilda avlopp vara skälig och stå i rimlig proportion till den miljövinst som uppnås. Enligt beräkningar som Havs- och vattenmyndigheten har sammanställt utgör de enskilda avloppen ca 6 procent av den totala fosforbelastningen på Sveriges vatten och omgivande hav. Det är därför orimligt att staten sätter regler som tvingar enskilda fastighetsägare att investera minst 21 miljarder kronor för en miljöpåverkan som endast utgör 6 procent.

I kommittémotion 2019/20:597 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6 anförs att det behövs större flexibilitet i val av lösning för vatten och avlopp. Varje åtgärd bör föregås av att kommunerna genomför en kostnad-nyttanalyt som visar på att miljönyttan står i proportion till kostnaden.

Även i motion 2019/20:1326 av Sten Bergheden (M) yrkande 1 uppmärksammas den totala miljönyttan eller miljöpåverkan med att bygga enskilda avlopp, och motionären vill göra en utvärdering av hur stor den totala miljönyttan är av att installera nya enskilda avlopp i vissa områden på landsbygden och i ren glesbygd. Enligt yrkande 2 i samma motion bör kommunerna ges ännu större möjligheter att ge dispens för utbyggnad av enskilda avlopp på landsbygden och i glesbygden där man bedömer det som rimligt att miljönyttan inte väger upp den totala miljökostnaden och

investeringen. Liknande yrkande framhålls i motion 2019/20:78 av Alexander Christiansson och Runar Filper (båda SD) yrkande 1 om behovet av att utreda vad de enskilda avloppen har för miljöpåverkan i relation till kostnaden för att byta ut de befintliga enskilda avloppen och yrkande 2 om att ge fastighetsägare möjlighet att avstå från att byta ut befintliga enskilda avlopp.

I motion 2019/20:446 av Fredrik Christensson och Annika Qarlsso (båda C) anförs att man bör införa ett system vid hanteringen av enskilda avlopp som på ett effektivt och hållbart sätt tar hänsyn till både fastighetsägaren och miljönyttan. Finlands hantering av enskilda avlopp lyfts fram som en intressant modell för att skapa ett tydligare nationellt regelverk som är baserat på avståndet till vattendrag.

Enligt motion 2019/20:1765 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C) yrkande 2 borde man ha möjlighet att göra avsteg från gällande regler om en avloppsanläggning ligger i ett område där miljöpåverkan är mindre. Det måste finnas utrymme för att väga miljönyttan mot kostnaden.

Regler för enskilda avlopp

Enligt kommittémotion 2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 45 bör omvänd bevisbörda gälla för myndigheter gentemot verksamhetsutövare som är privatpersoner när verksamheten utgörs av normal hushållsverksamhet. I dag är det verksamhetsutövaren som är skyldig att visa att miljöskyddskraven uppfylls när det gäller enskilda avlopp. Motionärerna anser att det ska införas ett skaderekvisit i va- och miljölagstiftningen, vilket innebär att kommuner och statliga myndigheter måste kunna påvisa att det rör sig om en otillåten miljöpåverkan innan man kräver att den enskilda fastighetsägaren ska göra en dyr investering.

Liknande synpunkter framförs i motion 2019/20:2426 av Jan Ericson (M) om att bevisbördan alltid borde ligga på kommunen att utreda och motivera ett beslut om att underkänna ett enskilt avlopp. Det borde finnas större krav på kommunernas dokumentation när de underkänner ett enskilt avlopp.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Enligt uppgift från Havs- och vattenmyndigheten finns det i dag ungefär 691 000 små avloppsanläggningar i Sverige som har en vattentoalett ansluten, men som inte är kopplade till kommunala reningsverk. Avloppsanläggningar som är gamla eller inte fungerar bidrar till övergödningen av sjöar, vattendrag och kustvatten. De är också en källa till spridning av bakterier och miljöfarliga ämnen.

Utskottet har behandlat frågor om enskilda avlopp tidigare, bl.a. i betänkande 2018/19:MJU13, och konstaterat att det finns en rad aspekter kring enskilda avlopp som behöver ses över. Avloppsanläggningarnas funktion har effekter på miljön, t.ex. när det gäller minskad övergödning och giftfri miljö, men påverkar även möjligheten till byggande och dricksvattenförsörjning.

I Sverige finns ingen särskild lag som reglerar enskilda avlopp. Regelverket för små avloppsanläggningar finns främst i 2 och 9 kap. miljöbalken och i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. I miljöbalken återfinns allmänna hänsynsregler som innebär att den som ansvarar för en verksamhet med utsläpp också ansvarar för att minimera skadan av utsläppet eller minska risken för s.k. olägenhet för människors hälsa och miljö. Enligt 9 kap. 7 § miljöbalken klassas utsläpp av avloppsvatten som miljöfarlig verksamhet, och det finns krav på att avloppsvatten ska avledas eller renas eller tas om hand på något annat sätt så att det inte uppkommer olägenhet för människors hälsa eller miljön. För detta ändamål ska lämpliga avloppsanordningar eller andra inrättningar utföras. I miljöbalken finns dessutom regler om tillsyn, och tillsynsmyndigheten har enligt miljöbalken rätt att vid behov meddela om föreläggande och förbud, vilka också kan förenas med vite.

Mer specifika regler om miljöfarlig verksamhet finns i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Här står det bl.a. att det är förbjudet att släppa ut avloppsvatten från wc om det inte genomgått längre rening än slamavskiljning. Det anges även i vilka fall det krävs tillstånd och anmälningsplikt.

Utöver miljöbalken och förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd finns Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd (HVMFS 2016:17) om små avloppsanläggningar för hushållspillvatten. De allmänna råden ska fungera som en vägledning och är inte juridiskt bindande. Det finns även en handbok till de allmänna råden som anger hur råden kan tolkas (Naturvårdsverket 2008). Tidigare var det Naturvårdsverket som hade ansvar för tillsynsvägledningen om enskilda avlopp, men sedan 2016 har Havs- och vattenmyndighetens tagit över ansvaret.

Regelverket anger inga specifika krav för hur avloppsvatten ska renas eller hur bra reningen måste vara, utan endast att det ska behandlas så att man skyddar människors hälsa och miljön, samt hushålla med naturresurser. Hur hårda kraven blir beror bl.a. på hur känslig omgivningen är och på hur många andra avloppsanläggningar som finns i närheten.

Det är kommunerna som ger tillstånd till nya avloppsanläggningar och som utför tillsyn på befintliga anläggningar. Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd om små avloppsanläggningar fungerar som utgångspunkt för vilka krav som ska ställas, och enligt 2 kap. 7 § miljöbalken måste en rimlighetsavvägning göras i varje enskilt tillsynsärende. De krav som ställs på små avlopp får inte vara hur hårda som helst, utan måste vara rimliga i förhållande till nyttan för hälsan och miljön. Kraven får inte leda till orimliga kostnader. Enligt Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd bör vid bedömningen av om det är orimligt att vidta försiktighetsmått enligt 2 kap. 3 § miljöbalken för en anordning bl.a. följande beaktas:

1. om avloppsanordningen redan är inrättad i enlighet med tillståndet och om den fungerar som det ursprungligen var avsett; exempelvis kan krav på

långtgående fosforreduktion bli orimligt kostnadskrävande i förhållande till den miljönytta som en uppgradering av en i övrigt väl fungerande anordning skulle medföra

2. utsläppets mängd och sammansättning i förhållande till omgivningens känslighet
3. om det är fråga om lokalisering i ett mycket glest bebyggt område, t.ex. norra Norrlands inland eller annan del av landet med liknande förhållanden.

Nyttan av försiktighetsåtgärder ska, enligt 2 kap. 7 § miljöbalken, särskilt vägas mot kostnaderna för att vidta dem. Risken för att det uppkommer olägenheter för människors hälsa eller miljön är också olika stor och ska bedömas i det enskilda fallet. Av Havs- och vattenmyndighetens Vägledning och exempel för effektiv tillsyn av små avlopp (rapport 2015:1) framgår att myndighetens beslut alltid ska motiveras, och i skälen för beslutet ska alla omständigheter finnas med som varit avgörande för varför anläggningen bedömts vara bristfällig och måste åtgärdas. Det är viktigt att det av beslutet framgår att det finns möjliga lösningar för fastigheten som är kostnadsmässigt rimliga och ger god nytta för miljön eller människors hälsa.

En viktig princip i svensk miljölagstiftning är den omvända bevisbördan. Följande står i 2 kap. 1 § miljöbalken:

När frågor prövas om tillåtlighet, tillstånd, godkännande och dispens och när sådana villkor prövas som inte avser ersättning samt vid tillsyn enligt denna balk är alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av detta kapitel iaktas. Detta gäller även den som har bedrivit verksamhet som kan antas ha orsakat skada eller olägenhet för miljön.

När det gäller enskilda avlopp innebär det att det är fastighetsägaren som har ett enskilt avlopp som ska visa att anläggningen uppfyller lagens krav, dvs. att anläggningen är rätt placerad, att den renar tillräckligt, att den inte stör vattentäkter, att den sköts och underhålls på rätt sätt och att den fungerar som avsett under drift. Av Havs- och vattenmyndighetens Vägledning och exempel för effektiv tillsyn av små avlopp framgår att den omvända bevisbördan dock inte innebär att obegränsade krav kan ställas på den fastighetsägare som har ett enskilt avlopp. Även innan man ställer krav på utredning ska proportionalitetsregeln beaktas (26 kap. 9 § miljöbalken). Kostnaden för de undersökningar eller de redovisningar som krävs in måste stå i proportion till den miljönytta som man kan förvänta sig av undersökningarna.

I Havs- och vattenmyndighetens rapportering Tydligare regler för små avloppsanläggningar – Författningsförslag för avloppsanläggningar upp t.o.m. 200 personekvivalenter (2016-09-09) föreslås ett antal författningsändringar i syfte att samla och förtydliga regelverket kring små avlopp för att minska oklarheter i tillämpningen och öka rättssäkerheten, samsynen och effektiviteten i kommunernas arbete med prövning och tillsyn. Ändringarna syftar även till att öka förutsägbarheten för fastighetsägaren om vilka reningskrav som ställs på platsen samt att säkerställa avloppsanläggningarnas

funktion. Förslagen lämnades till regeringen i september 2016. I december 2016 meddelade Miljödepartementet att regeringen kommer att återkomma i frågan i samband med att Utredningen om hållbara vattentjänster redovisar sitt resultat.

Regeringen beslutade i maj 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över kommuners skyldighet att ordna vattentjänster samt ett antal frågor som berör små avlopp (dir. 2017:54). Uppdraget bestod dels i att undersöka vad det finns för alternativ till att ordna med kommunalt va när vatten och avlopp behöver lösas i större sammanhang, dels i att utreda frågor om enskilda avlopp. Utredningen syftade också till att undersöka hur åtgärdstakten av enskilda avlopp samt hur återvinningen av näringsämnen från enskilda avloppsanläggningar kan öka.

I maj 2018 överlämnade utredningen sitt slutbetänkande Vägar till hållbara vattentjänster (SOU 2018:34). När det gäller att öka åtgärdstakten för enskilda avlopp anser utredningen att fastighetsägarens egentillsyn måste öka, fastighetsägarens incitament för att göra åtgärder måste stärkas och kommunens tillsynsarbete måste bli effektivare. Utredningen har ett antal förslag i syfte att uppnå detta, bl.a. att införa ett krav på avloppsdeklaration för små avloppsanläggningar, förbättra avloppsrådgivningen och förtydliga reglerna som kommunens tillsyn av små avlopp utgår från. Av budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) framgår att betänkandet med förslag på styrmedel som kan öka åtgärdstakten för enskilda avlopp har remitterats och bereds nu av regeringen. Enligt Regeringskansliet är en proposition planerad till september 2020.

Utskottets ställningstagande

Förordning om enskilda avlopp

I likhet med tidigare ställningstaganden anser utskottet att det finns en rad aspekter kring enskilda avlopp som behöver ses över, speciellt med tanke på att dessa har en miljöpåverkande funktion som bl.a. kan bidra till övergödning. Utskottet noterar att Utredningen om hållbara vattentjänster har lämnat ett betänkande till regeringen med förslag till åtgärder för enskilda avlopp och att en proposition är planerad till hösten 2020. Utskottet välkomnar eventuella förändringar som kan bidra till att tydliggöra regelverket kring enskilda avlopp.

I avvaktan på resultatet av detta arbete föreslår utskottet att motion 2019/20:2761 (KD) yrkande 46 lämnas utan vidare åtgärd.

Enskilda avlopps miljöpåverkan

Utskottet noterar att det befintliga regelverket innehåller krav på att kommunerna måste göra en rimlighetsavvägning i varje enskilt tillsynsärende när det gäller enskilda avlopp. Förhållanden som ska tas i beaktande är bl.a. hur känsliga omgivningarna är, mängden utsläpp och om det finns andra

enskilda avlopp i närheten. Även lokaliseringen av det enskilda avloppet, t.ex. om det är i ett mycket glest bebyggt område ska beaktas. Kraven får inte vara hur hårda som helst utan måste vara rimliga i förhållande till nyttan för hälsan och miljön, och får inte heller leda till orimliga kostnader för den enskilde.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att motionerna 2019/20:78 (SD) yrkandena 1 och 2, 2019/20:446 (C), 2019/20:597 (SD) yrkande 6, 2019/20:1326 (M) yrkandena 1 och 2, 2019/20:1765 (C) yrkande 2 och 2019/20:2662 (M) yrkande 12 i allt väsentligt är tillgodosedda och kan lämnas utan vidare åtgärd.

Regler för enskilda avlopp

När det gäller bevisbördan att visa att ett enskilt avlopp uppfyller lagens krav noterar utskottet att det ligger på fastighetsägaren. Det är en generell princip i svensk miljölagstiftning att det är de som bedriver en verksamhet som ska visa att de följer gällande bestämmelser. Det innebär dock inte att obegränsade krav kan ställas på en fastighetsägare, utan de utredningar och redovisningar som krävs in måste stå i proportion till den förväntade miljönyttan. Vidare framgår av Havs- och vattenmyndighetens vägledning att beslut när det gäller enskilda avlopp alltid ska motiveras och att skälen till varför en anläggning bedöms vara bristfällig ska vara med i motiveringen.

Utskottet ser ingen anledning att ändra gällande bestämmelser kring den omvända bevisbördan i miljölagstiftningen. Vidare konstaterar utskottet att ett beslut om att underkänna enskilda avlopp alltid ska motiveras. Utskottet anser därmed att motionerna 2019/20:2426 (M) och 2019/20:2761 (KD) yrkande 45 kan avstyrkas.

Övergödning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om stöd till dränering vid strukturkalkning och om samordnade åtgärder mot övergödning.

Jämför reservation 6 (SD) och 7 (V).

Motionerna

Stöd till dränering vid strukturkalkning

Enligt kommittémotion 2019/20:597 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 4 bör det utredas huruvida statligt stöd kan utgå till dränering i samband med strukturkalkning. Strukturkalkning kan minska näringsläckaget från vissa typer av jordar men det kräver god dränering, vilket kan bli ett problem om marken arrenderas eller om kostnaden för dränering upplevs som alltför hög på kort sikt.

Samordnade åtgärder mot övergödning

I kommittémotion 2019/20:1618 av Elin Segerlind m.fl. (V) redovisas att i Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av miljömålen 2019 konstateras att åtgärdstakten måste öka för att nå miljömålet Ingen övergödning. Bristen på fysiska landåtgärder är påtaglig, och åtgärder i havet är utredande och kunskapsuppbyggande men inte fysiska. Det saknas således fysiska åtgärder som förbättrar tillståndet. Regeringen bör därför se till att åtgärdsprogram samordnas inom vatten- och havsmiljöförvaltning och det svenska landsbygdsprogrammet så att de innehåller de åtgärder som krävs för att minska näringsämnestillförseln till nivåer som möjliggör en vattenmiljö fri från övergödning (yrkande 1).

Kompletterande uppgifter

Stöd till dränering vid strukturkalkning

Enligt Jordbruksverkets publikation Rekommendationer för gödsling och kalkning 2019 är strukturkalkning ett sätt att förbättra och stabilisera markstrukturen på lerjordar, vilket förbättrar jordens näringshållande och vattenhållande förmåga och gör att jorden blir mer lättbearbetad. Kalkningen kan också minska fosforförlusterna från fältet. Strukturkalkning fungerar bara på lerjordar med god dränering.

LOVA-stöd till lokala vattenvårdsåtgärder som förbättrar havsmiljön, i första hand genom att minska belastningen av näringsämnena, har kunnat sökas via länsstyrelserna sedan 2010. Stöd kan fås för t.ex. strukturkalkning och kalkfilterdiken för att genom en förbättrad markstruktur minska riskerna för fosforförluster från åkermark. Stödet kan finansiera upp till 50 procent av kostnaden för strukturkalkning men får inte sökas av enskilda lantbruksföretagare utan bara av kommuner, föreningar och andra sammanslutningar. Det finns en möjlighet att som enskild lantbrukare söka investeringsstöd för strukturkalkning inom landsbygdsprogrammet. Utgifterna måste vara minst 100 000 kronor, och stödet täcker högst 40 procent av kostnaderna.

När det gäller dränering finns det möjlighet att söka stöd inom landsbygdsprogrammet för detta. Det finns både investeringsstöd och miljöstöd. Miljöstöden innefattar bl.a. tvåstegsdiken och reglerbar dränering, och det är även möjligt att söka investeringsstöd för nya anläggningar inom dränering, t.ex. täckdikning.

Av regeringens handlingsplan del 2 En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet, som presenterades i december 2019, framgår att en strategi ska tas fram för en hållbar hantering av vatten i jordbruket. Den ska bl.a. ta upp underhåll och anpassning av diken och andra markavvattningsanläggningar. Jordbruksverket, som på uppdrag av regeringen 2017 inrättat ett kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket, har fått i uppdrag att ta fram en sådan strategi som bl.a. ska

innefatta förslag till åtgärder för att hantera behov av ökade investeringar i täckdikning. Strategin ska vara klar senast den 30 juni 2020.

Det går även att få rådgivning genom projektet Greppa näringen för en översyn av dräneringen på ett lantbruk. Greppa näringen, som drivs i samarbete mellan Jordbruksverket, Lantbrukarnas riksförbund, länsstyrelserna och ett stort antal företag i lantbruksbranschen, erbjuder kostnadsfri rådgivning, och målen är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel. Projektet arbetar med lösningar som är långt framme i utvecklingen inom miljö- och klimatområdet.

Samordnade åtgärder mot övergödning

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) gör regeringen bedömningen att steg har tagits för att stärka arbetet med att nå miljökvalitetsmålet Ingen övergödning samtidigt som de nuvarande insatserna inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet. Övergödningen är fortfarande ett omfattande problem i sjöar, längs kuster och i hav, även om utvecklingen till viss del går åt rätt håll i bl.a. Östersjön tack vare många års arbete för bättre rening av avlopp och åtgärder inom jordbruket. Svenskt jordbruk och svenska kommuner har gjort och gör insatser för att minska utsläppen. Halten av kväve och fosfor är dock kraftigt förhöjd i många ytvatten. För att miljökvalitetsmålet Ingen övergödning ska utvecklas positivt anser regeringen att åtgärds-takten måste öka.

För att förstärka det lokala åtgärdsarbetet mot övergödning har förordningen (2009:381) om statliga stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) ändrats genom att framhålla insatser mot bl.a. internbelastning, återcirkulering av näringsämnen samt stöd till kommuner och ideella sammanslutningar för åtgärdsarbetet mot övergödning. Bidragsdelen höjdes dessutom från den 1 januari 2018 så att det går att få upp till 90 procent i bidrag, och de tillgängliga medlen ökades med 60 miljoner kronor till 135 miljoner kronor för 2018. De ändrade villkoren och ökade medlen har lett till att utbetalningar för projekt med stöd från LOVA har ökat från 44 miljoner kronor 2017 till 99 miljoner kronor 2018. Av dessa har 63 miljoner kronor gått till projekt som avser att bidra till att uppnå miljökvalitetsmålet Ingen övergödning. Dessutom har flera projekt startats med syfte att öka kunskapen om internbelastning av fosfor i sjöar och kustvatten och för återcirkulering av näringsämnen.

Landsbygdsprogrammet är en annan källa för finansiering av åtgärder mot övergödning. Det rör t.ex. fånggrödor och jordbearbetning av åkermark på våren i stället för på hösten, anläggning och restaurering av våtmarker och dammar samt kompetensutveckling inom jordbruket.

Regeringens insatser som initierades 2018 för att öka åtgärdsarbetet på lokal nivå fortsätter. Bland annat har Havs- och vattenmyndigheten fått i uppdrag att öka det lokala åtgärdsarbetet mot övergödning i avrinningsområden. Uppdraget redovisades i augusti 2019. Regeringen har

även gett myndigheten i uppdrag att i ett antal pilotområden redovisa vilka incitament som krävs för att de åtgärder som behövs mot övergödning ska komma till stånd. Uppdraget ska redovisas den 31 december 2020. För att utvärdera åtgärdsarbetet ska Sveriges lantbruksuniversitet utveckla metoder och utföra mätningar för att under tre år följa effekter av åtgärder mot övergödning som genomförs i jordbrukslandskapet.

Vidare har Jordbruksverket analyserat hur ersättningar kan utformas baserade på värde och resultat för att minska övergödningen, i stället för de kostnadsbaserade ersättningar som används i dag (rapport 2018:32). Studien fungerar som ett underlag till en kommande strategisk plan för jordbrukspolitikens insatser i Sverige.

I budgetpropositionen för 2020 bedömer regeringen att havs- och vattenmiljöarbetet behöver förstärkas ytterligare bl.a. för att öka takten i arbetet med att nå de havs- och vattenrelaterade miljökvalitetsmålen. Satsningen syftar framför allt till ytterligare insatser mot övergödning, och regeringen föreslår att anslaget 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö ökas med 240 miljoner kronor fr.o.m. 2020 och t.o.m. 2022. I enlighet med utskottets förslag biföll riksdagen regeringen förslag (bet. 2019/20:MJU1, rskr. 2019/20:122).

För att stärka det internationella samarbetet mot övergödning har regeringen gett Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att i samarbete med Jordbruksverket och andra berörda myndigheter utreda förutsättningarna för ett ökat samarbete mellan Östersjöländerna för att minska övergödningen i Östersjön, inklusive möjligheten till ett internationellt handelssystem med utsläppsrätter. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 30 december 2020.

Det framgår även av Havs- och vattenmyndighetens regleringsbrev för 2020 att myndigheten ska, i syfte att öka kunskapen om åtgärders effekt mot övergödning, analysera hur uppföljningen av olika åtgärders effekt kan förbättras. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 30 september 2020.

Vidare har regeringen i december 2019 beslutat att förstärka det finansiella stödet till internationella projekt runt Östersjön som bidrar till att förbättra miljösituationen i Östersjön. Regeringen har lämnat ett bidrag på drygt 10 miljoner kronor till fonden för Aktionsplanen för Östersjön, även kallad BSAP-fonden. Den skapades 2010 för att stödja genomförandet av Helsingforskommissionens (Helcom) aktionsplan för Östersjöns miljö. Fonden administreras av Nordiska investeringsbanken (NIB, Nordic Investment Bank) och finansierar projekt mellan 0,3–2 miljoner kronor. Hittills har ett 40-tal projekt finansierats, exempelvis reningsverk, sanering av förorenad mark, jordbruksrelaterade övergödningsprojekt och projekt om alternativa bränslen för sjöfarten.

I Naturvårdsverkets rapport Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019 (januari 2019) konstateras att kommande åtgärdsprogram inom vatten- och havsmiljöförvaltning behöver koordineras så att de tillsammans innehåller de

åtgärder som krävs för att näringsämnestillförseln ska minska till nivåer som på sikt kan leda till en vattenmiljö som är fri från övergödning. Det behövs tillräcklig finansiering för att genomföra åtgärderna och styrmedel som ser till att kostnadseffektiva åtgärder genomförs.

Regeringen bedömer att redovisningen av den fördjupade utvärderingen av miljömålen och de förslag som läggs fram där ger en god grund för att fortsätta att utveckla styrmedel och åtgärder för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20).

Jordbruksverket utvärderar löpande hur EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP, Common Agricultural Policy) påverkar miljön i Sverige. Rapporter från detta arbete används i arbetet med att utforma den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2020. Inom ramen för detta arbete har en promemoria tagits fram: Kopplingar mellan landsbygdsprogrammet och vattenförvaltningens åtgärdsprogram (Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket, 2017-03-01, dnr. HaV 3318-15). En iakttagelse från promemorian är att transparensen behöver öka inom både landsbygdsprogrammet och vattenförvaltningens åtgärdsprogram för att kunna kommunicera och redovisa hur de två programmen kan samspela för att minska jordbrukets belastning på vattenmiljön.

Utskottets ställningstagande

Stöd till dränering vid strukturkalkning

Enligt Jordbruksverket är strukturkalkning ett sätt att förbättra lerjordar och dess närings- och vattenhållande förmåga, och för det krävs god dränering. Utskottet noterar att LOVA-stöd kan användas till bl.a. strukturkalkning och täckfilterdiken. När det gäller dränering konstaterar utskottet att det finns möjlighet att få stöd för detta genom landsbygdsprogrammet. Projektet Greppa näringen kan även erbjuda kostnadsfri rådgivning på området.

I sammanhanget vill utskottet även lyfta fram regeringens handlingsplan för livsmedelsstrategin del 2. Enligt denna ska en strategi för en hållbar hantering av vatten i jordbruket tas fram, och den ska bl.a. innehålla underhåll och anpassning av diken.

Därmed anser utskottet att motion 2019/20:597 (SD) yrkande 4 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Samordnade åtgärder mot övergödning

Övergödning är ett omfattande problem i svenska hav och sjöar, även om steg har tagits för att stärka arbetet med att minska övergödningen. Utskottet delar regeringens uppfattning att åtgärdstakten behöver öka. Det är därför positivt att regeringen har förstärkt det lokala åtgärdsarbetet mot övergödning med bl.a. ökade medel och ändrade villkor. Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges lantbruksuniversitet och Jordbruksverket har fått olika uppdrag för att

presentera åtgärder mot övergödning. Utskottet ser fram emot att ta del av detta arbete.

Utskottet noterar att även det internationella arbetet mot övergödning har förstärkts. Bland annat ska berörda myndigheter utreda förutsättningarna för ett ökat samarbete mellan Östersjöländerna. Vidare har det finansiella stödet förstärkts till internationella projekt runt Östersjön som bidrar till att förbättra miljösituationen.

När det gäller den fördjupade utvärderingen av miljömålen och de förslag som lägga fram där noterar utskottet att regeringen anser att dessa förslag är en god grund för att fortsätta utveckla arbetet för att nå miljömålen. Utskottet delar denna syn.

Utskottet anser därmed att motion 2019/20:1618 (V) yrkande 1 kan lämnas utan åtgärd i avvaktan på resultatet av dessa pågående insatser.

Mikroplaster och marint skräp

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot mikroplaster och marint skräp och om forskning om nanoplaster.

Jämför reservation 8 (M), 9 (L) och 10 (SD).

Motionerna

Åtgärder mot mikroplaster och marint skräp

Enligt kommittémotion 2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 5 bör LOVA-stödet (lokala vattenvårdsåtgärder) breddas till att även gälla åtgärder som syftar till att minska problemen med marint skräp och mikroskräp. I dag vilar ansvaret för att ta hand om det marina skräpet på kommunerna men motionärerna anser att bättre stöd bör ges både till berörda kommuner och till de många frivilliga initiativ som tas i arbetet mot det marina skräpet. Konkret kan detta exempelvis innebära stöd till lokala strandstädningstillägg, till kommunala samverkansprojekt och för att ta fram lokala åtgärdsplaner för att minska tillförseln av mikroplaster till våra hav.

Enligt kommittémotion 2019/20:2747 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 8 behövs konkreta åtgärder på kommunal nivå för att begränsa spridningen av plaster. Haven håller på att förvandlas till stora soptippar som vållar stor skada på fåglar, fiskar och däggdjur. Plaster bryts ned till mikroplaster som tar sig in i näringskedjan, vilket är skadligt för människor, djur och natur. Även konstgräsplaner är i dag en väsentlig källa till mikroplaster i havet. Vidare bör den svenska havskusten återkommande städas från skräp såsom plaster, vilket bör leda till renare stränder men också gröna enkla jobb.

Forskning om nanoplaster

I kommittémotion 2019/20:597 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) anförs att forskningsläget när det gäller mikroplaster är oklart. Det saknas i dag stöd för teorin att mikroplaster är farligt samtidigt som forskningsläget om nanoplaster är bristande. Motionärerna anser därför att fokus i forskning om mikroplaster bör riktas mot de minsta plastpartiklarna av nanostorlek (yrkande 9).

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Åtgärder mot mikroplaster och marint skräp

LOVA är ett statligt bidrag för lokala vattenvårdsprojekt. Syftet med LOVA-stödet är att genomföra kostnadseffektiva åtgärder som minskar transporten av kväve och fosfor till vattendrag, sjöar och hav samt minskar spridningen av miljöfarliga ämnen från fritidsbåtar. Enligt förordningen (2009:381) om statliga stöd till lokala vattenvårdsprojekt får bidraget användas till

- åtgärder som minskar övergödning
- åtgärder som minskar spridning av miljöfarliga ämnen från fritidsbåtar till vattenmiljön
- åtgärder för att ta hand om förlorade fiskeredskap (spökgarn)
- åtgärder som enligt vattenförvaltningsförordningen syftar till att nå en god ekologisk status eller god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen
- uppföljning av ovanstående åtgärder.

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) redovisas att för att förstärka det lokala åtgärdsarbetet mot övergödning ändrades förordningen (2009:381) om statliga stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) 2018 genom att framhålla insatser mot bl.a. internbelastning, återcirkulering av näringsämnen samt stöd till kommuner och ideella sammanslutningar för åtgärdsarbetet mot övergödning. Bidragsdelen höjdes dessutom från den 1 januari 2018 så att det går att få upp till 90 procent i bidrag, och de tillgängliga medlen ökades med 60 miljoner kronor till 135 miljoner kronor för 2018. De ändrade villkoren och ökade medlen har lett till att utbetalningar för projekt med stöd från LOVA har ökat från 44 miljoner kronor 2017 till 99 miljoner kronor 2018. Regeringen bedömer att havs- och vattenmiljöarbetet behöver förstärkas ytterligare bl.a. för att öka takten i arbetet med att nå de havs- och vattenrelaterade miljö kvalitetsmålen. Satsningen syftar framför allt till ytterligare insatser mot övergödning. Regeringen föreslår att 240 miljoner kronor tillförs arbetet fr.o.m. 2020 och framåt t.o.m. 2022.

Det går även att söka bidrag för att minska utsläpp av mikroplaster. Naturvårdsverket har i uppdrag att under tre år fördela bidrag till åtgärder som förbättrar vattenmiljön. Bidraget delas ut med stöd av förordningen (2018:496) om statligt stöd för att minska utsläpp av mikroplaster till vattenmiljön. Naturvårdsverket får använda medel för att ge bidrag till dagvattenåtgärder som minskar utsläpp av mikroplaster och andra föroreningar till vattenmiljön.

Syftet med förordningen är att det ska bidra till att nå miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag samt Grundvatten av god kvalitet.

Inom ramen för bidrag till åtgärder som förbättrar vattenmiljön har Naturvårdsverket utlyst medel till projekt som bidrar till att möta utmaningar med plaster och mikroplaster, bl.a. projekt som

- sammanställer och sprider kunskap, exempelvis genom utbildning eller utveckling av hjälpmedel och verktyg
- tar fram kunskap och data
- tar fram nya lösningar, metoder, arbetssätt etc.
- testar nya, skalbara lösningar
- genomför en förstudie inför något av ovanstående projekt.

Projekt som får stöd kan bidra till att underlätta arbetet för en hållbar plastanvändning, inklusive minskat läckage av plaster och mikroplaster, i alla delar av livs cykeln. Exempelvis design, tillverkning, inköp, användning, tvätt, återanvändning, reparation, återtillverkning, insamling och återvinning. Projekt kan också syfta till att underlätta utveckling av styrmedel.

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) anför regeringen att de statliga bidragen för minskad spridning av mikroplaster och avancerad rening av läkemedel som beslutades under 2018 fortfarande är under uppbyggnad. Flera av ansökningarnas åtgärder och utbetalningar beräknas bli aktuella under kommande år eftersom åtgärderna ofta är fleråriga och investeringskostnader ligger i slutet av projekten.

När det gäller åtgärder för att begränsa spridningen av plaster anför regeringen i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) att den marina nedskräpningen är en av vår tids största miljöutmaningar och att engångsplasten tillsammans med förlorade fiskeredskap står för den största andelen av den plast som återfinns på europeiska stränder. Regeringen har därför arbetat för att direktivet om minskning av vissa plastprodukters negativa miljöpåverkan ska leda till åtgärder som på ett konkret och ambitiöst sätt minskar marin nedskräpning. I juli 2019 beslutade regeringen om flera åtgärder för att EU:s nya engångsplastdirektiv ska genomföras på ett ambitiöst sätt. Besluten bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna som innefattar att spridningen av mikroplaster bl.a. ska förhindras genom förbud mot mikroplaster i fler produkter och förbud mot onödiga plastartiklar. En utredning har tillsatts som ska ta fram förslag på hur EU:s engångsplastdirektiv ska genomföras. Utredningen ska även undersöka möjligheterna att förbjuda plastmuggar och livsmedelsbehållare av plast för engångsbruk samt undersöka möjligheterna att förbjuda eller på annat sätt reglera plastprodukter som oftast förekommer på nedskräpade stränder. Lagstiftningen ska vara på plats från den 1 januari 2022.

Vidare vill regeringen använda ekonomiska styrmedel för att minska spridningen av mikroplaster. I november 2019 överlämnade regeringen proposition 2019/20:47 Skatt på plastbäckassar till riksdagen och föreslog en

ny skatt på bärkassar av plast. Skatten ska bidra till att Sverige uppnår EU:s mål om att förbruka maximalt 40 plastbärkassar per person och år till utgången av 2025 och minska spridningen av mikroplaster i naturen. Riksdagen biföll regeringens förslag till lag (2019/20:SkU13, rskr. 2019/20:150) och de nya reglerna började gälla den 1 mars 2020.

När det gäller konstgräsplaner identifierade Naturvårdsverket i sin redovisning av regeringsuppdraget Mikroplaster – Källor och förslag på åtgärder (rapport 6772, juni 2017) just konstgräsplaner som en viktig källa till utsläpp av mikroplaster i Sverige. Naturvårdsverket har därför tagit fram en vägledning till alla verksamhetsutövare som ansvarar för underhåll och skötsel av en konstgräsplan. Vägledningen handlar om verksamhetsutövarens ansvar och skyldigheter att förebygga och åtgärda negativa miljökonsekvenser vid anläggande, underhåll och skötsel av konstgräsplaner där granulat används som fyllnadsmaterial.

Naturvårdsverket finansierar även sedan 2017 en beställargrupp för att minska miljö- och hälsopåverkan från konstgräsplaner. Fokus ligger på problematiken med utsläpp och spridning av mikroplaster men även andra närliggande miljö- och hälsoaspekter kan inkluderas i arbetet. En beställargrupp är ett sätt att höja kvaliteten i offentlig upphandling genom att gemensamt bygga upp kunskap och att samverka kring krav och metoder vid upphandling och inköp. Beställargruppens huvudman är Sveriges kultur- och fritidschefsörening (SFK) som ansvarar för att hålla ihop och driva beställargruppens arbete. Beställargruppens medlemmar består av personer inom kommunernas fritids- och miljöförvaltningar, fastighetsbolag, sportanläggningar, fotbollsförbund, klubbar och liknande. Gemensamt för dem är att de har mandat och möjlighet att påverka kommande investeringar och upphandlingar.

I regleringsbrevet för 2018 gav regeringen Naturvårdsverket i uppdrag att fortsätta arbetet med att identifiera och åtgärda viktigare källor till utsläpp av mikroplaster till vattenmiljön i Sverige. I myndighetens redovisning av uppdraget Mikroplaster i miljön år 2019 – redovisning av ett regeringsuppdrag (2019-05-28) föreslår de en anmälningsplikt för anläggningar med konstgräs, gjutet granulat och ridanläggningar som innehåller gummi eller plast. Anmälningsplikt möjliggör att kommunen kan ställa de krav som behövs för att anlägga och underhålla aktuella anläggningar. Det kan handla om installationer för att samla dagvatten och filtrera partiklar. I förslaget ingår även att utöka den befintliga vägledningen till att omfatta alla utomhusanläggningar över 200 kvadratmeter för idrott och lek, med underlag som innehåller produkter av gummi eller plast. Rapporten är under beredning i Regeringskansliet.

När det gäller strandstädning har detta behandlats av utskottet tidigare, bl.a. i betänkande 2019/20:MJU1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. Följande redovisas i betänkandet:

Som en del av regeringens satsning Rent hav i budgetpropositionen för 2018 infördes ett riktat statsbidrag för strandstädning i kustkommuner, en satsning med 17 miljoner kronor per år 2018–2020.

Under 2018 och 2019 har Naturvårdsverket i samarbete med Havs- och vattenmyndigheten genomfört utlysningar om bidrag för strandstädning till havsnära kommuner. Kommuner, enskilt eller tillsammans, kan ansöka om bidrag för strandstädning. Stödet kan vara upp till 90 procent av kostnaderna.

Bidraget delas ut med stöd av förordning (2018:58) om bidrag till strandstädning och syftar till att samla in avfall som har flutit i land på havsstränder. Det innebär även att annat avfall som finns på stränderna samlas in, samt inbegriper åtgärder som behövs för att det insamlade avfallet ska bli behandlat. Det inbegriper även uppföljning och utvärdering av projektet.

Av Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2019 framgår att 17 miljoner kronor får användas för bidrag i enlighet med förordningen (2018:58) om bidrag till strandstädning för att stödja kommuners arbete med att samla in och hantera plastavfall och annat avfall som flutit iland på stränder vid havet. Naturvårdsverket beslutar om fördelningen av medlen efter dialog med Havs- och vattenmyndigheten.

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) redovisar regeringen att strandstädningsbidraget på 17 miljoner kronor som regeringen beslutade om 2018 delades ut till 30 kommuner och totalt 330 ton avfall samlades in längs stränderna.

Vidare redovisar miljö- och klimatminister Isabella Lövin den 15 januari 2020 i sitt svar på fråga 2019/20:644 Rena stränder att i princip hela strandstädningsbidraget har nyttjats under 2019. Statsrådet anför även att regeringen inte avser att vidta ytterligare åtgärder mot bakgrund av frågan.

Forskning om nanoplaster

Enligt information från Naturvårdsverket saknas i dagsläget kunskap om vid vilken koncentration av mikroplaster i miljön som negativa effekter uppstår. Även publikationer om ekologiska konsekvenser och effekter på populationsnivå saknas i den vetenskapliga litteraturen. Det har visat sig att partiklar i nanostorlek tas upp i mag- och tarmkanalen. Forskning behövs för att kunna koppla partiklarnas eventuella skadliga effekter med partiklarnas egenskaper som plasttyp, storlek, form (t.ex. korn, flaga eller fiber).

Av Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2020 framgår att Naturvårdsverket ska ansvara för en nationell plastsamordning. Arbetet ska bl.a. inriktas på att samla och bygga upp objektiv och faktabaserad kunskap om makro- och mikroplaster. Naturvårdsverket ska redovisa hur plastsamordningen har etablerats samt redovisa inriktningen för det fortsatta arbetet för regeringen senast den 7 september 2020.

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har även utlyst medel under 2019 som ska stödja forskning som syftar till att öka kunskapen om mikroplaster och deras källor, spridningsvägar, ekologiska effekter och konsekvenser och hur åtgärder kan bidra till att reducera dem. Denna kunskap kommer att användas av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten i arbetet med att förebygga och reducera mikroplastsutsläppen. Forskare eller

forskargrupper har kunnat söka medel upp till 5 miljoner kronor fördelat på upp till tre år (2019–2021). Total budget för utlysningen är ca 25 miljoner kronor.

Ett av projekten som har beviljats medel handlar om miljöpåverkan av nanoplaster från nedbrutna vanliga plastartiklar. Projektet syftar till att utveckla metoder och tekniker som gör det möjligt att spåra nanoplaster från avloppsvatten och naturliga vattenvägar. Projektet ska utvärdera potentiella faror med olika plaster och kartlägga lämpligheten med olika plastprodukter. Resultatet ska vara ett stöd till allmänheten för att kunna fatta välgrundade beslut i vardagen. Projektet har beviljats ca 5 miljoner kronor och utförs av Lunds universitet.

Av den forskningspolitiska proposition som riksdagen beslutade om våren 2017 (prop. 2016/17:50, bet. 2016/17:UbU12, rskr. 2016/17:208) framgår att målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd och näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt.

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) att forskning, teknikutveckling och innovation behövs när det gäller smart teknik, förnybara material och förnybar energi som ska bygga framtidens samhälle. För omställningen till en cirkulär ekonomi kommer bl.a. forskning och innovation om en hållbar och giftfri kedja för återvinning av material att vara viktig.

Regeringens ambition är att stärka den fria forskningen samtidigt som forskningspolitiken ska svara mot nationella och globala samhällsutmaningar, bl.a. inom klimat och miljö. Regeringen bedömer att Sverige har goda möjligheter att fortsätta vara en ledande forskningsnation. Formas har en central roll i förverkligandet av forskningspolitiken.

När det gäller plastpartiklar i nanostorlek, dvs. extremt små partiklar som bara är några få miljondelar av en millimeter, pågår det forskning och olika projekt om detta. Forskare vid Lunds universitet har undersökt huruvida nedbrytningen av plastpartiklar stannar vid lite större plastfragment, s.k. mikroplaster, eller om processen faktiskt kan fortsätta mot ännu mindre partiklar. Under experimentella förhållanden har plastmaterial utsatts för mekanisk nedbrytning (Nanoplastics formed during the mechanical breakdown of daily-use polystyrene products, 2018-12-04). I en tidigare studie från Lunds universitet har forskare kunnat visa att plastpartiklar i nanostorlek kan hamna i fiskars hjärnor och att detta orsakar hjärnskador som sannolikt leder till att fiskarna får rubbade beteenden (Brain damage and behavioural disorders in fish induced by plastic nanoparticles delivered through the food chain, 2017-09-25). Ett flertal andra studier från forskarvärlden har på senare tid belyst den mer uppmärksammade mikroplasten och dess ökande spridning hos olika organismer samt de befarade konsekvenserna av detta. Det pågår för närvarande försök att även identifiera nanoplaster i naturen.

Vidare finansierar Formas forskning om nanoplaster. Lunds universitet har som koordinator av projektet fått 3 miljoner kronor från Formas för att mellan 2019–2021 undersöka hur exponering för plastnanopartiklar påverkar interaktionerna mellan predator och bytesdjur i en förenklad akvatisk födokedja. Förutom ökad kunskap syftar resultaten även till att vara till nytta vid beslutsfattande när det gäller den ökande problematiken med nanoplaster. Formas finansierat även andra forskningsprojekt inom samma område, t.ex. ekologiska och ekotoxikologiska effekter av mikroplaster på akvatiska födovävar, bedömning av effekter av plaster i marina ekosystem och nanoplaster i vattenmiljöer.

Utskottets ställningstagande

Åtgärder mot mikroplaster och marint skräp

Utskottet delar regeringens syn att den marina nedskräpningen, som till största del består av plaster, är en av vår tids största miljöutmaningar. Det är angeläget att åtgärder vidtas för att komma till rätta med problemet eftersom plast utgör ett stort hot mot haven, miljön och den biologiska mångfalden. Utskottet noterar att förbud mot mikroplaster i flera produkter och förbud mot onödiga plastartiklar ingår i det s.k. januariavtalet och vill framhålla regeringens ambition att ta fram åtgärder som på ett konkret och ambitiöst sätt ska minska den marina nedskräpningen. Utskottet ser fram emot redovisningen från utredningen som ska ta fram förslag på hur EU:s engångsplastdirektiv ska genomföras och även effekterna av en skatt på plastbärkassar. När det gäller spridning av mikroplaster från konstgräsplaner konstaterar utskottet att Naturvårdsverket arbetar aktivt med frågan i form av vägledning och en beställargrupp.

Med hänvisning till att det pågår arbete på området att ta fram åtgärder för att minska spridning av plaster föreslår utskottet att motion 2019/20:2747 (L) yrkande 8 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller bidrag för att minska utsläpp av mikroplaster och för strandstädning noterar utskottet att sådana bidrag finns redan i dag. Naturvårdsverket är ansvarig myndighet för att fördela bidrag till åtgärder som förbättrar vattenmiljön, vilket bl.a. inkluderar dagvattenåtgärder som minskar utsläpp av mikroplaster. Utskottet noterar att de statliga bidragen för minskad spridning av mikroplaster och avancerad rening av läkemedel fortfarande är under uppbyggnad. När det gäller strandstädning infördes 2018 ett riktat statsbidrag för detta i kustkommuner. Bidraget syftar till att samla in avfall som har flutit i land på havsstränder.

Mot bakgrund av att det redan finns bidrag att söka för att minska utsläpp av mikroplaster och för strandstädning anser utskottet att ytterligare åtgärder inte är nödvändiga för tillfället. Därmed avstyrks motion 2019/20:2662 (M) yrkande 5.

Forskning om nanoplaster

Utskottet delar regeringens ambition att forskningspolitiken ska svara mot nationella och globala samhällsutmaningar. Som nämns ovan är spridningen av plaster i haven och i miljön en stor samhällsutmaning, både på nationell nivå och global nivå. För att möta denna utmaning krävs enligt utskottet kraftfulla åtgärder. Det är positivt att regeringen har utsett Naturvårdsverket till ansvarig myndighet för en nationell platsamordning och att man bl.a. ska samla in och bygga upp kunskap om makro- och mikroplaster.

Vidare noterar utskottet att Naturvårdsverket tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten har utlyst medel som ska stödja olika sorters forskning om mikroplaster. Kunskapen från dessa projekt kommer att vara viktig i det fortsatta arbetet med att förebygga och reducera mikroplastutsläppen. Även Formas finansierar forskningsprojekt om mikroplaster och nanoplaster, och resultaten av dem kommer att betydelse för framtida åtgärder för att komma tillrätta med problemen.

Med det anförda anser utskottet att motion 2019/20:597 (SD) yrkande 9 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Förvaltning av haven och internationellt samarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en hållbar förvaltning av haven och om internationellt samarbete kring Nordsjön.

Jämför reservation 11 (M) och 12 (L).

Motionerna

En hållbar förvaltning av haven

I kommittémotion 2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 4 anfördes att det behövs tydligare prioriteringar mellan de ibland överlappande och motstridiga målen som finns för den akvatiska miljön.

Enligt kommittémotion 2019/20:2747 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 1.2 är havet en stor resurs som måste nyttjas långsiktigt hållbart genom en ansvarsfull förvaltning. Haven är jordens hjärta och lungor. Världens hav är en förutsättning för att lösa ödesfrågor som världsfattigdomen och klimathotet. Dessvärre hotas världshaven av nedskräpning. Ska haven kunna fungera som betydande förnybara resurser måste de nyttjas långsiktigt och hållbart genom en ansvarsfull förvaltning.

Internationellt samarbete kring Nordsjön

Enligt motion 2019/20:2380 av David Josefsson (M) bör regeringen ges i uppdrag att tillsammans med länderna kring Nordsjön arbeta för minskat skräp i Nordsjön. I dagsläget kommer majoriteten av det skräp som flyter i land på

västkusten inte från Sverige. Politiskt måste framför allt grannländerna kring Nordsjön ta ett större ansvar.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

En hållbar förvaltning av haven

I september 2015 antog FN:s medlemsstater Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agendan är en handlingsplan för omställning till ett hållbart samhälle för människorna, planeten och välståndet som ska främja fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen. Agendan består bl.a. av 17 globala mål och 169 delmål. Flera av de globala målen rör den akvatiska miljön, bl.a. mål 13 Bekämpa klimatförändringarna, mål 14 Hav och marina resurser och mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) att miljömålssystemet utgör den miljömässiga dimensionen i Agenda 2030 och är ett viktigt verktyg för att kunna genomföra de 17 globala målen. Generationsmålet och de 16 miljö kvalitetsmålen kopplar tydligt till flera av de globala målen. Vidare anför regeringen inom utgiftsområde 2 att det är nödvändigt med en bred politisk samsyn i det fortsatta arbetet med att genomföra Agenda 2030. Samarbete mellan olika aktörer och mellan olika politikområden, liksom mellan nationell, regional och lokal nivå, är avgörande för att genomföra de globala målen. Regeringen anser även att målkonflikter behöver synliggöras och bli föremål för medvetna och övervägda beslut. Regeringen avser att återkomma till riksdagen under 2020 med en samlad inriktning för arbetet med att genomföra och följa upp agendan. Enligt Regeringskansliet är en skrivelse planerad till juni 2020.

När det gäller miljömålssystemet har regeringen beslutat om 16 miljö kvalitetsmål. Några som rör den akvatiska miljön är bl.a. Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet och Hav i balans samt levande kust och skärgård (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Miljö kvalitetsmålet för Ingen övergödning är att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ska ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten. När det gäller Levande sjöar och vattendrag är målet att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och att deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljö värden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas. Definitionen av miljö kvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet är att grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag. Miljö kvalitetsmålet för Hav i balans samt levande kust och skärgård är att Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och att den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt

natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) anför regeringen att miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård är komplext. Många styrmedel på andra områden har betydelse för att nå miljökvalitetsmålet som t.ex. vattenförvaltningsförordningen, havsplanering, EU:s gemensamma fiskeripolitik, art- och habitatdirektivet och tillämpningen av miljöbalken och plan- och bygglagen (PBL).

Vidare anför regeringen att åtgärdsarbetet enligt vattendirektivet respektive havsmiljödirektivet har stor betydelse för att nå de vattenrelaterade miljökvalitetsmålen, i synnerhet Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag och Ett rikt växt- och djurliv. Regeringen beslutade hösten 2017 om att tillsätta en utredning för att se över vattenförvaltningens organisation (dir. 2017:96). Utredaren skulle bl.a. uppmärksamma hur avvägningar mellan effekter på andra miljö- och samhällsmål kan beaktas när miljökvalitetsnormer fastställs och åtgärdsprogram och förvaltningsplaner utformas i vattenförvaltningen.

I december 2019 slutredovisades uppdraget i betänkandet En utvecklad vattenförvaltning (SOU 2019:66). Utredningens slutsatser är bl.a. att arbetet inom vattenförvaltningen behöver utvecklas och förstärkas på både nationell nivå och avrinningsområdesnivå för att bli mer effektivt och få större genomslag. Det finns behov av ökad samordning inom den akvatiska övervakningen, och arbetet med kunskapsunderlag behöver fortsätta att utvecklas. Uppgiften att besluta om miljökvalitetsnormer behöver stärkas, och arbetet med planering av åtgärder behöver utvecklas på både nationell strategisk nivå och konkret avrinningsområdesnivå. Betänkandet är nu under beredning inom Regeringskansliet.

För att uppfylla miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård bedömer regeringen i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) att det finns ett behov att förbättra beståndsstatusen för vissa fiskbestånd. Det innebär att fisketrycket behöver anpassas, vilket kräver åtgärder på både EU-nivå och nationell nivå. Det krävs även att miljöpåverkan på viktiga lek- och uppväxtområden minskar.

Regeringen bedömer att skyddade marina områden är ett viktigt verktyg för att säkerställa den biologiska mångfalden längs kusterna och i haven. När det gäller skydd av marina områden bedömer regeringen att områdesskyddet behöver stärkas för att säkerställa ett ekologisk representativt sammanhängande och funktionellt nätverk. I dag saknas kunskap för att kunna bedöma huruvida marina skyddade områden säkerställer ett ekologisk representativt sammanhängande och funktionellt nätverk. Detta är nödvändigt för att uppnå etappmålet för skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden och miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv. Arbetet måste ses som en integrerad del av kust- och havsförvaltningen. Den globala aspekten är vital. För att kunna skydda marin biologisk mångfald globalt

behövs ett välfungerande genomförandeavtal under havsrättskonventionen Unclos (United Nations Convention on the Law of the Sea). Förhandlingar om ett sådant avtal pågår i FN och kan bli färdigt under 2020.

Regeringen anför att den marina nedskräpningen är en av vår tids största miljöutmaningar och att engångsplasten tillsammans med förlorade fiske-redskap står för den största andelen av den plast som återfinns på europeiska stränder. Därför har regeringen arbetat för att direktivet om minskning av vissa plastprodukters negativa miljöpåverkan ska leda till åtgärder som på ett konkret och ambitiöst sätt minskar marin nedskräpning. Direktivet ska vara genomfört senast den 3 juli 2021. I juni 2018 antogs rådsslutsatser inom ramen för arbetet med en cirkulär ekonomi. Rådsslutsatserna visar riktningen för det fortsatta arbetet för att bl.a. öka återvinningen av plaster och minska den marina nedskräpningen.

Förekomst och tillförsel av marint skräp är ett stort globalt problem, och marint skräp utgör ett av hoten mot de marina ekosystemen. Den största delen av tillförseln av skräp på oexploaterade stränder kommer från havet. På stadsnära stränder förväntas skräpet mest komma från besökare. Det är dock en stor variation mellan enskilda stränder i alla havsområdena, vilket innebär att det är svårt att bedöma trender i förekomsten. Strandstädningsbidraget på 17 miljoner kronor som regeringen beslutade om 2018 delades totalt ut till 30 kommuner och 330 ton avfall samlades in längs stränderna. Bidraget är en del i regeringens satsning på ett renare hav i budgetpropositionen för 2018, och satsningen sträcker sig fram till och med 2020.

Inom de regionala havsmiljöorgan som Sverige deltar i pågår arbete mot marint skräp. Inom ramen för Ospars (Konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten) regionala aktionsplan mot marint skräp har man utvärderat vilka produkter och processer som innehåller mikroplaster. Helcoms (Konventionen om skydd av Östersjöområdets marina miljö) aktionsplan för Östersjön innehåller liknande bedömningar. Inom Helcom pågår också ett arbete med att ta fram indikatorer för mikrokräp.

Flera hot mot havsmiljön ökar i omfattning. Exempel på hot är ökande mängder marint skräp, fortsatt nedåtgående trender för vissa sjöfågelarter och att viktiga kustområden som grunda vikar minskar. Det finns en risk att vissa aktiviteter inom marin turism och rekreation kan begränsa måluppfyllelsen för olika bevarandemål och därigenom skapa målkonflikter. Det är därför viktigt att hantering av målkonflikter är inkluderat i de åtgärder som vidtas för att nå olika delmål. Arbetet med att utveckla metoder och kunskapsunderlag som kan användas vid intresseavvägningar är därför fortfarande viktigt. De åtgärder som vidtas för att nå olika delmål i hanteringen av målkonflikter behöver vara inkluderade i metoderna.

Havsplaneringen bör bidra till att uppfylla miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård genom att vara en arena för tvärsektoriella avvägningar av hur vi använder havet och vilken samlad påverkan olika verksamheter får på marina naturvärden. I december 2019 överlämnade Havs-

och vattenmyndigheten förslag till havsplaner till regeringen som sedan ska fatta beslut om dessa.

Regeringen anför i proposition 2019/20:1 utgiftsområde 20 att den fortsätter havsmiljöarbetet utifrån ett antal prioriterade områden som alla har bäring på delmålen i hållbarhetsmål 14 Hav och marina resurser. Inom miljöpolitiken prioriterar regeringen särskilt att stärka ekosystembaserad förvaltning, inklusive havsplanering och skydd av marina områden, minska föroreningar och marint skräp genom ansatsen från källa till hav samt att tydliggöra klimatets koppling till hav och kust för bättre havsförvaltning och klimatanpassning. Sverige ska fortsätta att ta en ledande roll i förhandlingarna för ett juridiskt bindande avtal till FN:s havsrättskonvention Unclos om skydd av marinbiologisk mångfald bortom nationell jurisdiktion.

Regeringen står bakom och ska arbeta vidare med resultaten från klimatkonventionens möte i Bonn 2017 (COP 23) där det gjordes framsteg för att uppmärksamma havsfrågan i klimatförhandlingarna. Regeringen avser att vara pådrivande i detta arbete och är bl.a. medordförande för initiativet Ocean Pathway som syftar till att tydliggöra havets roll inom klimatkonventionen. Regeringen avser även att vara pådrivande i arbetet med att tydliggöra sambandet mellan klimatförändringar och havsmiljön. Vid FN:s klimatmöte COP 25 i Madrid, Spanien, i december 2019 lanserades en plattform som ska bidra till att skapa positiva synergier mellan hav och klimat.

Kunskapen om hur klimatförändringarna påverkar havet och kustmiljöer är av stor betydelse för att kunna vidta åtgärder inom havsförvaltningen, som t.ex. i arbetet med marint skyddade områden och havsplanering. Regeringen har därför beslutat om ett tilläggsdirektiv till Miljömålsberedningen där beredningen ges uppdrag att ta fram en strategi för förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser (dir 2018:44). Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2020.

Internationellt samarbete kring Nordsjön

Utskottet har behandlat frågor om internationella havssamarbeten tidigare, bl.a. i betänkande 2018/19:MJU13 Vattenvård. Utskottet riktade i samband med detta ett tillkännagivande till regeringen om att Sverige bör driva på för att öka det internationella samarbetet för att motverka övergödning, giftiga utsläpp och nedskräpning i hav, sjöar och vattendrag samt prioritera samarbetet i havsmiljökonventionerna Ospar och Helcom. Riksdagen följde utskottets förslag till beslut (rksr. 2018/19:202). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Ospar är en regional konvention från 1992 med syfte att skydda miljön i Nordostatlanten, där Nordsjön, Skagerrak och delar av Kattegatt ingår. Konventionen kom till på grundval av de ursprungliga Oslo- och Pariskonventionerna och har undertecknats av alla berörda kuststater samt Finland, Luxemburg och EU. Osparkommissionen leder och administrerar det gemensamma arbetet inom konventionen och har ett sekretariat i London.

Ospar har tagit fram en särskild handlingsplan för att motverka marint skräp under perioden 2016–2021. Den regionala åtgärdsplanens övergripande syfte är att minska den marina nedskräpningen från både land- och havsbaserade källor samt ta hand om skräp i haven och öka kunskapen om frågorna. Eftersom problemen med marint skräp är gränsöverskridande krävs regional samverkan för att komma till rätta med problemen. Planen innehåller därför två kategorier av åtgärder: dels de som kräver regional samverkan inom Ospar, dels de som ska genomföras av varje enskilt medlemsland. Länder uppmanas även att i så hög utsträckning som möjligt samordna genomförandet av Ospars åtgärdsplan för marint skräp med genomförandet av havsmiljödirektivets åtgärdsprogram.

EU har antagit ett ramdirektiv om en marin strategi (2008/56/EG), ofta kallat havsmiljödirektivet. Målet är att uppnå eller upprätthålla en god miljöstatus i Europas hav senast 2020. I Sverige är Havs- och vattenmyndigheten enligt havsmiljöförordningen (2010:1341) ansvarig för arbetet med direktivet. Enligt havsmiljödirektivet ska varje EU-land

- bedöma miljöstatusen i sina havsområden
- definiera vad god miljöstatus är
- fastställa miljö kvalitetsnormer och indikatorer
- ta fram program för övervakning av havsmiljön
- ta fram åtgärdsprogram, om det behövs, för att nå eller upprätthålla en god miljöstatus.

Alla dessa delar ingår i Sveriges marina strategi för Nordsjön under perioden 2018–2023. God miljöstatus bedöms i de flesta fall inte kunna nås till 2020. De belastningar som påverkar svenska havsområden mest bedöms vara tillförsel av näringsämnen (kväve och fosfor), tillförsel av farliga ämnen och fysisk störning av botten och fiske.

Regeringen gav 2018 Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att ta fram underlag för nationella prioriteringar för arbetet inom de regionala havsmiljökonventionerna Helcom och Ospar. Underlaget skulle bl.a. beakta kraven på regionalt samarbete i genomförandet av EU:s havsmiljödirektiv och även bidra till regionalt genomförande av Agenda 2030.

Havs- och vattenmyndigheten redovisade uppdraget till regeringen i maj 2018. Myndigheten anser att arbetet med biologisk mångfald behöver stärkas inom Ospar. Även arbetet mot marint skräp i Nordsjön bör prioriteras liksom fortsatt utveckling mot en grönare sjöfart. Enligt Havs- och vattenmyndigheten kan regeringsuppdraget ses i ett sammanhang där arbetet startar med att ta fram nya strategiska mål för det regionala samarbetet kring bl.a. Nordostatlanten 2020–2030.

Havs- och vattenmyndigheten har i september 2019 även fått i uppdrag av regeringen att samordna svenska myndigheter när Helcoms aktionsplan för Östersjön och Ospars miljöstrategi ska uppdateras. Ospars miljöstrategi för Nordostatlanten löper ut 2020, och 2017 beslutade Ospars samordningsgrupp att strategin ska uppdateras, inkludera nya frågor och att gruppen ska se över

Ospars effektivitet. Uppdraget till Havs- och vattenmyndigheten gäller till strategierna är antagna, dock längst till den 31 december 2021, och ska redovisas i myndighetens årsredovisning för 2021.

Det finns även andra organisationer som arbetar med Nordsjön och dess utmaningar. Konferensen för perifera kustregioner i Europa (CPMR, Conference of peripheral maritime regions) är en organisation för Europas kustregioner där Nordsjökommissionen är en av sex geografiska kommissioner. Kommissionen är en samarbetsplattform för regioner runt Nordsjön med uppdrag att stärka partnerskap mellan regionala myndigheter. Samarbetet fokuserar på fyra huvudteman, bl.a. marina resurser, och rör olika policyfrågor, lobbyverksamhet, utveckling av gränsöverskridande projekt samt kunskapsutbyte och bästa praxis inom de olika områdena. Arbetsgruppen för marina resurser har som en av sina viktigaste prioriteringar att rensa upp marint skärp.

Utskottets ställningstagande

En hållbar förvaltning av haven

Utskottet noterar att flera av de globala målen i Agenda 2030 handlar om miljödimensionen av hållbar utveckling, t.ex. att minska föroreningarna i havet och att hejda förlusten av biologisk mångfald, precis som de svenska miljömålen gör. Utskottet delar regeringen syn att miljömålssystemet är ett viktigt verktyg för att kunna nå de globala målen samt att eventuella målkonflikter behöver synliggöras och bli föremål för medvetna och övervägda beslut. Utskottet ser fram emot regeringens kommande skrivelse med en samlad inriktning för arbetet med att genomföra och följa upp Agenda 2030.

Styrmedel och bestämmelser är viktiga instrument i arbetet med att nå miljökvalitetsmålen. Dessa instrument kan dock ge upphov till olika konsekvenser i förhållande till olika bevarandemål. Det kan därigenom uppstå målkonflikter. Utskottet noterar att regeringen anser att hanteringen av målkonflikter ska vara inkluderade i de åtgärder som vidtas för att nå olika delmål och att metoder och kunskapsunderlag ska utvecklas som kan användas vid intresseavvägningar. Mot denna bakgrund anser utskottet att motion 2019/20:2662 (M) yrkande 4 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Vidare noterar utskottet att regeringen har vidtagit och fortsätter att vidta åtgärder för att säkerställa en långsiktig och ansvarsfull förvaltning av haven. Det handlar bl.a. om att förbättra beståndsstatusen för vissa fiskbestånd, säkerställa den biologiska mångfalden i havet och minska den marina nedskräpningen. Enligt utskottet är arbetet mot den ökade marina nedskräpningen prioriterat, och det är därför positivt att flera internationella initiativ har tagits för arbetet mot marin nedskräpning. Utskottet välkomnar även regeringens roll i arbetet med att tydliggöra sambandet mellan klimatförändringar och havsmiljön och ser fram emot Miljömålsberedningens

kommande strategi för förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser.

I avvaktan på resultatet av dessa pågående insatser bedömer utskottet att motion 2019/20:2747 (L) yrkande 1.2 kan lämnas utan åtgärd.

Internationellt samarbete kring Nordsjön

Utskottet vill ännu en gång framhålla vikten av att Sverige deltar aktivt i det internationella samarbetet för att motverka övergödning, giftiga utsläpp och marin nedskräpning. Det krävs internationellt samarbete för att förbättra miljötillstånden i Östersjön och Västerhavet.

Utskottet noterar att Oskar har tagit fram en särskild handlingsplan för att motverka marint skräp i Nordostatlanten som kräver åtgärder i form av regional samverkan inom både Oskar och på nationella nivå. I Havs- och vattenmyndighetens rapportering från uppdraget att ta fram underlag för nationella prioriteringar för arbetet inom Oskar anför myndigheten bl.a. att den biologiska mångfalden inom Oskar behöver stärkas samt att arbetet mot marint skräp i Nordsjön behöver prioriteras. Utskottet noterar att nya strategiska mål för det regionala samarbetet kring bl.a. Nordostatlanten ska tas fram och att de synpunkter som har redovisats ska tas med i denna process.

I avvaktan på resultatet av dessa pågående processer anser utskottet att motion 2019/20:2380 (M) kan lämnas utan vidare åtgärd.

Vattenförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om beredskap vid torka och vattenbrist och om effektiv vattenanvändning.

Jämför reservation 13 (M), 14 (C) och 15 (C).

Motionerna

Beredskap vid torka och vattenbrist

Enligt kommittémotion 2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 9 i denna del bör det finnas en beredskap mot torka när det gäller tillgången till vatten. I budgeten för 2019 föreslogs ett nytt stöd till lokala initiativ, investering i ny teknik och medfinansiering av åtgärder för att trygga tillgången till vatten och för att motverka effekter av torka. Motionärerna anser att den satsningen bör fortsätta.

Även i kommittémotion 2019/20:3267 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 9 uppmärksammas beredskap mot torkan. Motionärerna anser att det kan finnas skäl att se över vilka åtgärder och regeländringar som krävs för att möjliggöra en mer effektiv vattenanvändning i jordbruket och industrin, med

det övergripande syftet att effektivisera vattenanvändningen och öka beredskapen vid torka och vattenbrist.

Effektiv vattenanvändning

I både partimotion 2019/20:3107 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 32 och kommittémotion 2019/20:3267 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 14 anförs att vattenanvändningen och vattenhanteringen bör effektiviseras och förbättras. Dricksvatten är ett livsmedel, och vatten är en livsavgörande resurs som vi behöver hushålla med i högre grad. Genom enkla åtgärder kan den onödiga förbrukningen minska betydligt och förutsättningar för fortsatt god tillgång på både dricksvatten och vatten till bevattning m.m. säkerställas.

Liknande anförs i kommittémotion 2019/20:3267 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 3, och motionärerna anför dessutom att det behöver göras en översyn av landets vattenförsörjning med särskild hänsyn till vattenrening och återanvändning samt till privat konsumtion.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) att de låga grundvattennivåerna och vattenbristen både 2017 och 2018 har ökat medvetenheten om grundvatten som en viktig resurs samt lett till ett ökat intresse för planering för vattenförsörjning och reservvattenförsörjning. Omfattningen av torkans effekter på grundvattennivåerna har varierat inom landet, men har överlag inneburit ett behov av planering för att hushålla med vatten. Klimatförändringar förväntas medföra att perioder med försämrad vattentillgång blir ett växande problem i delar av Sverige. Regeringen följer händelseutvecklingen när det gäller grundvattennivåerna och vattenförsörjningen.

Sambanden mellan yt- och grundvatten var mycket påtagliga under sommarens torka 2018. Grundvattennivån sjönk i delar av landet så lågt att inget grundvatten tillfördes ett antal mindre vattendrag som därmed torrlades med bl.a. effekter på ekosystem. Det är viktigt att ta med extrema vädersituationer i beräkningen i kommunalt och regionalt planeringsarbete. Särskild insikt krävs om hur grundvatten hanteras inom ramen för centrala frågeställningar som markanvändning, hållbar naturresurshantering och samhällsutveckling.

Vidare redovisas att flera myndigheter genomfört insatser för att minska klimatets påverkan på arter och naturmiljöer. Särskilt relevanta är Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens handlingsplaner, men även Sveriges meteorologiska och hydrologiska institutet (SMHI) som främst har fokus på klimatdata och modellering. Naturvårdsverket, SMHI och Livsmedelsverket har även under 2018–2019 tagit fram handlingsplaner för klimatanpassning.

I budgetpropositionen för 2020 (utg.omr. 23) redovisas att flera insatser har genomförts i syfte att stärka skyddet av dricksvatten. Flera av de åtgärdsförslag

som föreslogs i Dricksvattenutredningens betänkande (SOU 2016:32) berörs i den pågående översynen av EU:s dricksvattendirektiv. Beredningen av dessa förslag fortsätter. Boverket har på regeringens uppdrag analyserat hur den fysiska planeringen kan utvecklas för att skapa bättre förutsättningar för trygg dricksvattenförsörjning. Regeringen följer arbetet med den nationella planen för transportsystemet 2018–2029 där medel avsatts för skydd av vatten. Trafikverket har rapporterat sitt uppdrag att börja utveckla en metod för samhällsekonomiska analyser som beaktar transportsystemets påverkan på yt- och grundvattnets funktion inklusive slutlig påverkan på dricksvatten. Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) har delrapporterat sitt uppdrag att ta fram kunskap om mikroplastutsläpp från transportsystemet.

Livsmedelsverket har samordnat arbetet med att ta fram en handbok om klimatanpassning av dricksvattenförsörjningen i ett förändrat klimat. Handboken är ett praktiskt stöd till dricksvattenproducenter som arbetar i samverkan med kommun och länsstyrelse med att klimatanpassa dricksvattenförsörjningen. Livsmedelsverket har även redovisat uppdraget att inleda arbetet med att inrätta ett nationellt dricksvattenråd med förslag på åtgärder samt behov av medel för att utveckla kunskapen och stärka kompetensen kring dricksvatten. Ärendet bereds vidare i Regeringskansliet.

Livsmedelsverket blev under 2018 ansvarig tillsynsmyndighet för samhällsviktiga tjänster inom leverans och distribution av dricksvatten i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1148 av den 6 juli 2016 om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem i hela unionen. Direktivet har införlivats i svensk lagstiftning genom lagen (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster och den tillhörande förordningen (2018:1175) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster. Riksdagen tillförde Livsmedelsverket medel för den nya uppgiften (prop. 2018/19:1, bet. 2018/19:MJU2, rskr. 2018/19:113), vilket möjliggjort rekryteringar av personal med nödvändig kompetens till myndigheten. Under 2018 har informationsinsatser genomförts för att nå berörda aktörer.

Regeringen anför att en förstärkning av den nationella samordningen på dricksvattenområdet ger förutsättningar för en utvecklad styrning och samordning av dricksvattenrelaterade frågor för att åtgärda de brister som Dricksvattenutredningen konstaterade i betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32). Klimatförändringarna samt erfarenheter från de senaste årens torka och vattenbrist visar på behovet av att långsiktigt arbeta med åtgärder för att förebygga risker och säkerställa planeringen för dricksvattenförsörjningen i ett förändrat klimat.

Regeringen förstärker därför i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 23) insatserna i syfte att skydda tillgången till säkert dricksvatten i Sverige. Komplexa och grundläggande samhällsfunktioner berör i regel flera aktörer. Dricksvattenförsörjningen är en komplex och viktig samhällsfunktion. Livsmedelsverkets nuvarande samordningsuppdrag breddas till att leda ett nationellt samordningsarbete av dricksvattenfrågor.

Arbetet omfattar hela dricksvattenkedjan från grundvatten till tappkran. Regeringen tillför därför Livsmedelsverket 3 miljoner kronor. Regeringen anför att med de utmaningar som följer av klimatförändringarna kommer frågor om vattenhushållning att bli allt viktigare eftersom vatten som en produktionsresurs är avgörande för en hållbar jordbruksproduktion. Riksdagen har bifallit regeringens förslag (bet. 2019/20:MJU2, rskr. 2019/20:112).

Regeringen har även gett länsstyrelserna ett ökat anslag under åren 2018–2021 med 50 miljoner kronor för att inrätta vattenskyddsområden. I vårändringsbudgeten för 2019 föreslog regeringen en satsning om 120 miljoner kronor på åtgärder för havs- och vattenmiljö, och av dessa medel föreslogs 20 miljoner kronor avsättas för arbete med vattenskyddsområden i syfte att öka takten med att inrätta och se över vattenskyddsområden. Riksdagen biföll regeringens förslag (prop. 2018/19:99, bet. 2018/19:FiU21, rskr. 2018/19:288).

Regeringen gav i mars 2017 Jordbruksverket i uppdrag att inrätta ett kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket. Uppdraget är en del i handlingsplanen för att genomföra livsmedelsstrategin. Kompetenscentrumet ska genom samverkan bidra till att öka myndigheternas kompetens om jordbrukets vattenhushållning. Kompetenslyftet ska medverka till att tillämpning och utveckling av regler och andra styrmedel som påverkar jordbrukets vattenhushållning stödjer livsmedelsstrategins mål om en konkurrenskraftig och hållbar svensk livsmedelsproduktion.

Jordbruksverket har också fått i uppdrag av regeringen att analysera jordbrukets vattenförsörjning med hänsyn till förväntade klimatförändringar, marknaden och den gemensamma jordbrukspolitikens utveckling. Det har resulterat i rapporten Jordbrukets behov av vattenförsörjning (2018:18). Utredningen har genomförts i samverkan med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och presenterar bl.a. beräknings- och kunskapsunderlag som beskriver vattenbehovet för både växtodling och djurhållning. Rapporten kan användas som kunskapsunderlag för myndigheter, jordbrukare, rådgivare, entreprenörer och konsulter som arbetar med vattnets roll i landskapet.

I september 2018 fick Jordbruksverket i uppdrag att skaffa erfarenheter och synpunkter om torkan 2018 från företag inom jordbruks- och livsmedelssektorn, och därefter analysera resultatet och vid behov föreslå åtgärder. Åtgärderna skulle syfta till att skapa bättre förutsättningar för företagen inom jordbruks- och livsmedelssektorn på medellång och på längre sikt för att stärka förmågan att stå emot situationer med extremt väder i framtiden. Uppdraget redovisades den 27 mars 2019.

I Jordbruksverkets rapport Långsiktiga effekter av torkan 2018 och hur jordbruket kan bli mer motståndskraftigt mot extremväder (2109:13) redovisas att det behövs en långsiktig kunskapsuppbyggnad och satsningar på forskning och utveckling för att skapa förutsättningar för en långsiktigt konkurrenskraftig och hållbar jordbruksproduktion. Det svenska lantbruket behöver anpassa sig för att förebygga negativa effekter av extremt väder. I den nya jordbrukspolitikerna, i landsbygdsprogrammet och i den strategiska planen

för jordbrukspolitikens insatser i Sverige blir det viktigt att välja åtgärder som stöder anpassningen till allt extremare väder och ökad hållbarhet i lantbruket.

I Jordbruksverkets och Tillväxtverkets slutrapport Uppdrag att föreslå åtgärder till handlingsplan för arbetet med livsmedelsstrategin 2020–2022 (dnr. Å2018-1060) föreslår myndigheterna bl.a. att regeringen ger Jordbruksverket i uppdrag att utveckla Kompetenscentrum för jordbrukets vattenhushållning till att även arbeta med vattenhantering. Det innebär att Jordbruksverket breddar verksamheten från att enbart arbeta med förutsättningarna för växtodling till att omfatta hela jordbrukets behov av vattenförsörjning. De senaste årens torka och vattenbrist har skapat en ökad konkurrens om vattenresurserna och en medvetenhet om att tillgången till vatten kan vara begränsande för både växtodlingen och djurhållningen. Kompetens om jordbrukets vattenhantering är viktig i arbetet med att utforma styrmiddel för att klara dessa utmaningar.

I december 2019 lanserade regeringen del 2 av handlingsplanen för en livsmedelsstrategi för Sverige. Handlingsplanen består av ett antal olika åtgärder som ska bidra till att nå livsmedelsstrategins övergripande mål under åren 2020–2025. En av satsningarna handlar om att ta fram en strategi för en hållbar hantering av vatten i jordbruket. Den ska bl.a. ta upp underhåll och anpassning av diken och andra markavvattningsanläggningar för en ökad produktion och förbättrad vattenmiljö samt ökat behov av bevattning i områden med risk för torka. Det är Jordbruksverket som inom ramen för Kompetenscentrum för jordbrukets vattenhushållning har fått i uppdrag att ta fram en sådan strategi till den 30 juni 2020.

Vidare framgår av statsrådet Isabella Lövins svar på fråga 2019/20:591 Åtgärder mot vattenbrist den 19 december 2019 att regeringen under 2018–2020 har avsatt medel som huvudsakligen ska investeras i att stärka landskapets egen förmåga att buffra och balansera vattenflöden, öka tillskottet till grundvattnet och öka vattenrening. Mer vatten ska kunna magasineras och hållas kvar i markerna genom att i större utsträckning restaurera och anlägga våtmarker. Våtmarkerna bidrar till att bromsa upp och hålla kvar vatten i landskapet och förhindra vattenavrinning. I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 20) föreslog regeringen en satsning på 200 miljoner kronor för detta ändamål. Riksdagen biföll regeringens förslag (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:MJU1, rskr 2017/18:115).

I januari 2020 gav regeringen Ulla Sandborgh, generaldirektör på Näringsdepartementet, i uppdrag att samordna arbetet med näringslivets vattenhushållning. Uppdraget är att främja ett ansvarsfullt nyttjande av landets vattenresurser och bidra till en ökad dialog med näringslivet, inklusive jordbruks- och livsmedelssektorn, i syfte att underlätta erfarenhetsutbyte och samverkan. Viktigt är också att stödja pågående arbete, föreslå former för utveckling och samordning, identifiera utvecklingsbehov och analysera påverkan på svensk konkurrenskraft.

När det gäller investeringar i ny teknik etc. för att trygga tillgången till vatten föreslog utskottet i betänkande 2018/19:MJU1 Utgiftsområde 20

Allmän miljö- och naturvård att 25 miljoner kronor skulle avsättas till investering i ny teknik och för medfinansiering av åtgärder för en tryggad tillgång till dricksvatten. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2018/19:98).

I Havs- och vattenmyndighetens regleringsbrev för 2019 framgår att 25 miljoner kronor får efter beslut av regeringen användas till investering i ny teknik och för medfinansiering av åtgärder för en tryggad tillgång till dricksvatten. På uppdrag av regeringen fördelade Havs- och vattenmyndigheten i augusti 2019 45 miljoner kronor till länsstyrelserna för att säkra bättre vattenhushållning och bättre tillgång till dricksvatten. Det är länsstyrelserna som hanterar ansökningarna om bidrag till åtgärder i fråga om vattenskyddsområden, vattenbesparing, framtagande av kunskaps- eller planeringsunderlag, investering i ny teknik eller andra åtgärder som syftar till en bättre vattenhushållning eller bättre tillgång till dricksvatten. Kommuner och kommunala va-bolag har kunnat söka bidragen. Länsstyrelserna har fattat beslut om bidrag i enlighet med förordningen (2019:556) om statligt stöd för bättre vattenhushållning som trädde i kraft den 1 augusti 2019.

I maj 2019 fick länsstyrelserna i uppdrag att kartlägga och analysera vattensituationen på regional och lokal nivå i respektive län. I uppdraget ingick även för länsstyrelserna att redovisa vilken förmåga som finns för att förebygga och hantera en vattenbristsituation. Regeringen anförde i uppdraget att dricksvattenförsörjningen i Sverige påverkas av klimatförändringarna och att nuvarande situation med låga vattennivåer kan bli långvarig eftersom det kräver flera säsonger med riklig nederbörd för att återställa vattenmagasinen. Kartläggningen och analysen ska ge fördjupad information om hur vattensituationen utvecklas för att länsstyrelserna ska vara förberedda på eventuell vattenbrist. Uppdraget slutredovisades den 23 september 2019.

När det gäller återanvändning av vatten pågår det bl.a. arbete på EU-nivå. I maj 2018 presenterade kommissionen ett förslag till förordning om minimikrav för återanvändning av vatten (COM(2018) 337). Det övergripande syftet med förslaget är att bidra till att minska vattenbristen i EU i samband med anpassningen till klimatförändringen, i första hand genom att återanvända vatten, framför allt för bevattning inom jordbruket där detta är relevant och kostnadseffektivt samtidigt som man säkerställer ett fortsatt folkhälso- och miljöskydd på hög nivå. Genom att fastställa harmoniserade minimikrav (i första hand nyckelparametrar för referenspatogener) för kvaliteten på återvunnet vatten och genom gemensam övervakning med harmoniserade riskhanteringsåtgärder skulle man kunna säkerställa likvärdiga förutsättningar för de som ägnar sig åt återanvändning av vatten och de som påverkas, förebygga potentiella hinder för den fria rörligheten för jordbruksprodukter som bevattnats med återvunnet vatten, säkerställa att hälsa och miljö skyddas och därigenom även öka förtroendet för metoden att återanvända vatten.

I den kommenterade dagordningen inför Miljörådet den 26 juni 2019 anför regeringen att det behövs åtgärder för att komma till rätta med problemet med

vattenbrist och att man ser positivt på en ökad återanvändning av vatten. Regeringen anser dock att det måste säkerställas att återanvändning av avloppsvatten för bevattning av jordbruksmark inte innebär risker för miljön eller för människors och djurs hälsa.

Det pågår även olika projekt när det gäller vattneffektivisering. EU-projektet Inspirewater, Innovative Solutions in the Process Industry for next generation Resource Efficient Water management, testar nya lösningar för att minska vatten- och energiförbrukningen i processindustrin. Projektet finansierades genom EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020, och svenska partner i projektet var IVL Svenska Miljöinstitutet och Sandvik. Projektet omfattade ca 70 miljoner kronor och pågick fram till 2020.

Vidare har aktörer i vattensektorn tillsammans tagit fram en nationellt förankrad strategisk forsknings- och innovationsagenda för vattensektorn i Sverige: Vattenvisionen – för hållbara vattentjänster för god hälsa och god miljö. Vattenvisionen ska skapa förutsättningar för innovativa och hållbara lösningar på svenska och globala vattenutmaningar, öka möjligheterna för EU-finansiering samt vara vägledande för finansiering av svensk forskning och innovation inom vatten- och avloppsförsörjning. Forsknings- och innovationsområden man har identifierat rör bl.a. en tryggare dricksvattenleverans och resurseffektiv avloppshantering med låg miljöpåverkan.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet påminna om att vatten är en nödvändig resurs i livsmedelskedjans alla led. På senare år har insikten om att det också är en begränsad resurs gjort sig påmind då extrema vädersituationer har uppstått, bl.a. torkan i Sverige sommaren 2018. Utskottet ser med oro på denna utveckling. Det är positivt att regeringen har genomfört flera insatser för att stärka vattenförsörjningen i händelse av torka men även för att stärka skyddet av dricksvatten. Flera myndigheter har också genomfört insatser för att minska klimatets påverkan på arter och naturmiljöer, och handlingsplaner för klimatanpassning har tagits fram.

Beredskap vid torka och vattenbrist

När det gäller vattentillgång och torka noterar utskottet att regeringen vidtagit åtgärder för att bl.a. höja beredskapen vid extrema väderhändelser såsom torka. Ett kompetenscentrum för jordbrukets vattenhushållning har inrättats och en strategi för en hållbar hantering av vatten i jordbruket ska tas fram. Utskottet välkomnar uppdraget att öka dialogen med näringslivet, inklusive jordbruks- och livsmedelssektorn, för att underlätta erfarenhetsutbyte och samverkan när det gäller ett ansvarsfullt nyttjande av landets vattenresurser. Utskottet noterar även att åtgärder som stöder anpassningen till allt extremare väder och ökad hållbarhet i lantbruket kan bli aktuella i den strategiska planen inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser utskottet att motionerna 2019/20:2662 (M) yrkande 9 i denna del och 2019/20:3267 (C) yrkande 9 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Effektiv vattenhantering

Utskottet delar regeringens syn att det är viktigt att långsiktigt arbeta med åtgärder för att förebygga risker och säkerställa planeringen för dricksvattenförsörjningen i ett förändrat klimat. Vattenhushållning kommer att bli en viktig fråga i detta sammanhang. Utskottet noterar att regeringen har tillfört medel för arbetet med dricksvattenförsörjning och att Livsmedelsverket ska leda ett nationellt samordningsarbete om dricksvattenfrågor. Även länsstyrelserna arbetar med att säkra bättre vattenhushållning och tillgång till dricksvatten. Vidare konstaterar utskottet att flera projekt och samarbeten pågår i relation till vatteneffektivisering.

Utskottet anser därmed att motionerna 2019/20:3107 (C) yrkande 32 och 2019/20:3267 (C) yrkandena 3 och 14 kan lämnas utan vidare åtgärd i avvaktan på resultaten av dessa pågående insatser.

Övriga vattenvårdsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förorenade områden i vatten och om samordning av verksamhets- och forskningsdata för hav och vatten.

Jämför reservation 16 (M) och 17 (M).

Motionerna

Förorenade områden i vatten

Enligt kommittémotion 2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 2 bör Havs- och vattenmyndigheten få i uppdrag att kartlägga och utarbeta en vägledning för arbetet med förorenade områden i vatten. Sveriges havs- och vattenmiljö är ett prioriterat politikområde för motionärerna.

Motionerna 2019/20:1348 av Jörgen Berglund (M) och 2019/20:2361 av Lars Beckman (M) tar upp behovet av att vidta lämpliga åtgärder för att komma till rätta med problemen med de 23 000 gifttunnor som finns i Bottenhavet, utspridda mellan Sundsvall och Gotland. Tunnorna innehöll bl.a. kvicksilverhaltig katalysatormassa och dumpades i havet på 1950- och 60-talet. Dessa gifttunnor är ett hot mot miljön och hälsan.

Samordning av verksamhets- och forskningsdata för hav och vatten

I kommittémotion 2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 3 anfördes att relevanta miljömyndigheter bör i ökad grad samordna och samverka kring sin insamling och hantering av verksamhets- och forskningsdata för att effektivisera arbetet med levande hav och rent vatten. I dag är uppgifterna inte alltid möjliga att överföra digitalt mellan myndigheter, utan måste många gånger matas in manuellt. Detta leder till onödiga kostnader och effektivitetsförluster.

Kompletterande uppgifter

Förorenade områden i vatten

Naturvårdsverket arbetar med förorenade sediment inom ramen för sitt arbete med förorenade områden. Deras anslag för att sanera förorenade områden innefattar även förorenade sediment i hav, sjöar och vattendrag.

Naturvårdsverket deltar tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, Statens geotekniska institut och länsstyrelserna i Miljömålsrådets åtgärd Förorenade sediment – samverkan för kunskap och prioritering av åtgärder. Sveriges geologiska undersökning driver åtgärden, och en rapport blev färdig i oktober 2018. I rapporten Förorenade sediment – behov och färdplan för en renare vattenmiljö (rapport 2018:21) uppmärksammar myndigheterna bl.a. att en nationell plan för inventeringen av förorenade sedimentområden behöver tas fram. Ansvariga myndigheter bör även identifiera vilka vägledningar och bedömningsgrunder som branschen behöver och prioritera arbetet med dessa. Syftet med rapporten var att beskriva nuläget, samt att identifiera kunskapsluckor och behov inom arbetet med förorenade sediment.

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) anförde regeringen att arbetet och kunskapsläget om förorenade sediment ligger långt efter arbetet med förorenade områden på mark. Det behövs därför mer kunskap för att hantera de förorenade sedimentområden som utgör störst risk för miljön och människors hälsa. Regeringen gav därför i juni 2019 i uppdrag till Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning, Statens geotekniska institut, Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna att genomföra insatser för att få bättre kunskap om bl.a. utbredningen av förorenade sedimentområden, risken för att miljögifter sprids och vilka åtgärdsalternativ som lämpar sig bäst. Inom uppdraget ska myndigheterna även utveckla vägledningar för inventering och bedömning av hälso- och miljörisker vid förorenade sedimentområden. Uppdraget ska göra det möjligt för myndigheterna att ta fram en långsiktig nationell prioriteringsplan för att genomföra kostnadseffektiva åtgärder. Naturvårdsverket kommer att vara projektledare och ha en samordnande roll i arbetet, som kommer att pågå till den 5 januari 2022. Myndigheterna fick använda 5 miljoner kronor 2019 för att arbeta med uppdraget. För åren 2020–2021 beräknar regeringen att avsätta ytterligare medel.

Det finns ett stort behov att komma åt de ansamlingar av miljögifter i hav och vatten som utgör störst risk för människa och miljö. Som en del av satsningen på rent hav föreslog därför regeringen i budgetpropositionen för 2020 att 65 miljoner kronor per år 2020–2022 skulle tillföras arbetet med förorenade sediment och miljöfarliga vrak. Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 2019/20:MJU1, rskr. 2019/20:121).

Miljö- och klimatminister Isabella Lövin anförde i svaret på interpellationerna 2019/20:40 och 2019/20:32 om gifttunnor i Bottenhavet den 22 oktober 2019 följande:

Herr talman! Att sanera förorenade områden från miljögifter är en viktig fråga för regeringen. Det har regeringen visat gång på gång genom ökade medel till anslaget för sanering av förorenade områden. Anslaget har aldrig varit så stort som det är i dag. Det uppgår till nästan 900 miljoner kronor jämfört med drygt 400 miljoner kronor 2014. Jag vill påminna om att riksdagen för budgetåret 2019 beslutade att anvisa 100 miljoner kronor mindre till anslaget jämfört med det som regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2019. På regeringens förslag förstärktes därefter anslaget i vårandringsbudgeten för 2019.

Regeringen har dessutom sedan 2018 satsat särskilda medel som är öronmärkta för just minskade miljögifter i hav och vatten, bland annat för sanering av förorenade sediment. Regeringen arbetar aktivt för renare hav och vatten.

Det statliga bidraget för sanering av förorenade områden är till för insatser där det inte finns någon ansvarig som kan betala hela eller delar av insatsen. Naturvårdsverket har tagit fram en nationell plan för fördelningen av medel för att se till att efterbehandlingsåtgärder genomförs vid de mest prioriterade förorenade områdena.

För mig är det viktigt att vi hanterar våra gamla miljöskulder på ett ansvarsfullt sätt genom att minska risker för människa och miljö. Regeringen har genom ökade medel möjliggjort ett mer aktivt arbete så att fler förorenade områden kan undersökas och åtgärdas. Men det finns tyvärr många förorenade områden i Sverige, varav hela 8 000 bedöms utgöra stor eller mycket stor risk för människors hälsa och för miljön. Bara i Västernorrlands och Gävleborgs län finns nästan 600 objekt i riskklass 1 och 2, varav nästan 100 objekt i riskklass 1. Prioriteringarna på både regional och nationell nivå är därför nödvändiga för att kunna hantera de områden som utgör störst risk.

Jag delar Lars Beckmans och Jörgen Berglunds oro, och jag anser att det är angeläget att man kan genomföra undersökningar för att bedöma på vilket sätt tunnorna utgör en risk för människors hälsa och miljön och därefter besluta om lämpliga åtgärder.

Länsstyrelserna arbetar utifrån sin uppgift som tillsynsmyndighet. Länsstyrelsen i Västernorrlands län arbetar nu med ett tillsynsärende för att kunna fastställa det miljörättsliga ansvaret vad gäller det utpekade dumpningsområdet utanför Sundsvall.

Hittills har endast ca 3 600 av de dumpade tunnorna identifierats. Regeringen gav i juni 2019 flera myndigheter, däribland länsstyrelserna, i uppdrag att tillsammans ta fram bättre kunskap för att hantera förorenade sediment i hav och sjöar. Dessa uppdrag kan bidra till bättre kunskap om bland annat resterande dumpade gifttunnors lokalisering och risker.

Regeringen har inga beräkningar på vad det skulle kosta att täcka eller ta upp de dumpade gifttunnorna. Det är svårt att veta när inte undersökningarna och riskbedömningarna är gjorda. Men bara själva

undersökningen av tunnorna i dumpningsområdet uppskattas kosta mellan ungefär 10 och 30 miljoner kronor.

Det vi vet är att både undersökningar och saneringsåtgärder är kostsamma och ofta tar tid samt att regeringen har gjort flera satsningar på sanering. Dessutom behövs mer kunskap om förorenade sediment och spridningen av miljögifter i hav och vatten, ett arbete som regeringen har påbörjat.

Samordning av verksamhets- och forskningsdata för hav och vatten

Den 18 maj 2017 beslutade regeringen om en digitaliseringsstrategi (För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi) vars syfte är att bidra till konkurrenskraft, full sysselsättning samt ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Strategin anger inriktningen för regeringens digitaliseringspolitik. Regeringen anför bl.a. att aktörer som vill återanvända offentlig information ska så långt som möjligt få tillgång till data. Det ska vara så enkelt som möjligt för så många som möjligt att tillgodogöra sig värdet av denna informationssamling. Myndigheterna bör aktivt sträva efter att göra det möjligt att utnyttja offentlig information på ett effektivt sätt för att underlätta framväxten av en informationsmarknad. Offentlig sektor bör även bli bättre på att återanvända sin egen data, inom och mellan myndigheter. När exempelvis forskningsdata tillhandahålls i öppen och återanvändbar form ökar förutsättningarna för datadriven forskning och innovation.

Sedan 2017 har Vetenskapsrådet i uppdrag att samordna det nationella arbetet med att införa öppen tillgång till forskningsdata. Målet är att en omställning ska vara genomförd senast 2026. Öppen tillgång till forskningsdata innebär att data som har samlats in eller skapats under forskningens gång publiceras fritt tillgängliga via internet.

När det gäller verksamhets- och forskningsdata inom miljöområdet anför regeringen i proposition 2019/20:1 utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård att miljödata spelar en viktig roll för innovation inom miljöområdet. Regeringen gav därför 2016 Naturvårdsverket i uppdrag att vara utvecklingsmyndighet för initiativet Digitalt först och inom ramen för detta uppdrag bidra till smartare miljöinformation. Uppdraget sluttar till till regeringen den 28 februari 2019.

I slutrapporten Utvärdering av Digitalt först – smartare miljöinformation (rapport 6869, februari 2019) konstaterar Naturvårdsverket att myndigheter och företag inom miljösektorn behöver ändra arbetssätt och utveckla digitala lösningar som stöder samhällsomställning. Det krävs även att Naturvårdsverket utvecklar nya arbetssätt och digitala lösningar, vilket är ett arbete som påbörjats. Naturvårdsverket har också bildat ett strategiskt råd, miljöinformationsrådet, där aktörer samverkar för smart miljöinformation. Utgångspunkten för arbetet med smartare miljöinformation har varit samverkan, och siktet är att uppnå långsiktig gemensam nytta snarare än en avgränsad kortsiktig leverans. Samverkan inriktas initialt på att ge förutsättningar för olika aktörer att möta regeringens satsningar med gemensam hantering av miljöinformation, digitalisera processer och information som behövs i arbetet

för att nå miljömålen och relevanta globala hållbarhetsmål, sprida, koordinera och förklara miljöinformation och uppmuntra till deltagande, innovation och ansvarstagande.

Regeringens bedömning är att detta är en viktig utgångspunkt för arbetet, och regeringen konstaterar att man genom arbetet som utförts inom ramen för uppdraget inom Digitalt först har tagit viktiga steg på vägen (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20).

Vidare har Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna tagit fram en strategi för miljödatahantering som syftar till att göra miljödata och miljöinformation mer tillgängliga och lättare att använda. Strategin ska utgöra stöd för de myndigheter och organisationer som arbetar för att miljödata ska ses som en strategisk och viktig samhällsresurs.

Utskottets ställningstagande

Förorenade områden i vatten

Utskottet anser att det är en angelägen fråga att minska halterna av miljögifter i hav och vatten och ser därför positivt på att regeringen vid upprepade tillfällen har satsat särskilda medel för bl.a. sanering av förorenade sediment. Utskottet noterar att det finns många förorenade områden i Sverige som bedöms utgöra en risk för människors hälsa och miljön samt att både undersökningar och saneringsåtgärder är kostsamma och tar tid. Det är därför positivt att Naturvårdsverket har tagit fram en nationell plan för fördelning av medel för att se till att efterbehandlingsåtgärder genomförs vid de mest prioriterade områdena.

Vidare noterar utskottet att arbetet med och kunskapen om förorenade sediment behöver utvecklas samt att det behövs mer kunskap för att hantera de områden som utgör störst risk för miljön och människors hälsa. Utskottet ser därför fram emot resultaten av regeringens uppdrag till relevanta myndigheter att genomföra insatser för bättre kunskap om bl.a. utbredningen av förorenade sediment. Enligt utskottets bedömning behöver myndigheterna etablera långsiktiga nationella prioriteringsplaner för att kunna genomföra kostnadseffektiva åtgärder på området.

I avvaktan på resultatet av dessa pågående arbeten föreslår utskottet att motionerna 2019/20:1348 (M), 2019/20:2361 (M) och 2019/20:2662 (M) yrkande 2 lämnas utan vidare åtgärd.

Samordning av verksamhets- och forskningsdata för hav och vatten

Utskottet noterar att regeringen har tagit fram en digitaliseringsstrategi där det bl.a. anförs att den offentliga sektorn bör bli bättre på att återanvända data inom och mellan myndigheter. Regeringen har utsett Naturvårdsverket till utvecklingsmyndighet för initiativet Digitalt först och inom ramen för detta ska myndigheten bidra till smartare miljöinformation.

Vidare pågår ett arbete på Naturvårdsverket med att utveckla nya arbetssätt och digitala lösningar, bl.a. i syfte att sprida och förklara miljöinformation och för att möta regeringens satsningar på en gemensam hantering av denna information. Utskottet noterar att en strategi för miljödatahantering har tagits fram som ska göra miljöinformation mer tillgänglig och lättare att använda. I likhet med regeringen anser utskottet att miljöinformation spelar en viktig roll för innovation inom miljöområdet och att den bör vara tillgänglig för myndigheterna.

Mot denna bakgrund och med hänvisning till det arbete som pågår bedömer utskottet att motion 2019/20:2662 (M) yrkande 3 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsförslag som beretts i förenklad ordning.

Jämför särskilt yttrande 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (V), 5 (KD) och 6 (L).

Utskottets ställningstagande

De motionsförslag som tas upp i bilaga 2 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet tidigare har behandlat under valperioden i betänkandena 2018/19:MJU1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård och 2018/19:MJU13 Vattenvård. Riksdagen har beslutat i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser inte någon anledning att pröva de motionsyrkanden som tas upp i bilaga 2 nu på nytt och avstyrker därför motionsförslagen.

Reservationer

1. Förordning om enskilda avlopp, punkt 1 (KD)

av Magnus Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 46.

Ställningstagande

Att investera i nya avlopp kostar ca 200 000 kronor för den enskilde. För Sverige som helhet styr reglerna om enskilda avlopp investeringar på tiotals miljarder kronor. Det är därför demokratiskt rimligt att dessa regler blir föremål för politisk prövning utifrån olika mål. Jag anser att miljökraven på enskilda avlopp borde regleras genom en förordning. I dag är det enskilda kommunala tjänstemän som gör tolkningar av en allmänt hållen lag samt av föreskrifter och allmänna råd på myndighetsnivå.

2. Enskilda avlopps miljöpåverkan, punkt 2 (M, KD)

av Louise Meijer (M), John Widegren (M), Betty Malmberg (M) och Magnus Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 12 och
avslår motionerna
2019/20:78 av Alexander Christiansson och Runar Filper (båda SD)
yrkandena 1 och 2,
2019/20:446 av Fredrik Christensson och Annika Qarlsson (båda C),
2019/20:597 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6,
2019/20:1326 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2 samt
2019/20:1765 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C) yrkande 2.

Ställningstagande

I samhället finns för närvarande ett relativt stort fokus på enskilda avlopp. Regeringen framförde t.ex. i maj 2017 att den vill öka takten i arbetet med att åtgärda och byta ut dåliga avlopp. Men det finns flera viktiga aspekter som måste vägas in när det gäller enskilda avlopp och som regeringen borde rätta sig efter.

Uppskattningsvis finns det ca 900 000 avlopp i Sverige som inte är kopplade till ett kommunalt va-nät. Av dessa bedöms 300 000 vara i stort behov av ny rening. Kostnaden för att åtgärda ett av avloppen är hög och ligger runt 70 000–150 000 kronor. Om man räknar med att de 300 000 avloppen renoveras till en kostnad av 70 000 kronor vardera blir det totala beloppet 21 miljarder kronor. Det är således ansenliga belopp.

Nytan för miljön motsvarar dock på inga sätt de enorma kostnaderna. Enligt beräkningar som Havs- och vattenmyndigheten har sammanställt utgör de enskilda avloppen en fosforbelastning på 6 procent av den totala fosforbelastningen på miljön. Det blir därmed lätt absurt om staten sätter regler som tvingar enskilda fastighetsägare att investera minst 21 miljarder kronor för en miljöpåverkan som endast utgör 6 procent av den totala fosforbelastningen på miljön. Därför bör det finnas ett skälighetskrav som innebär att kostnaden för att åtgärda enskilda avlopp måste stå i rimlig proportion till den miljövinna som uppnås.

3. Enskilda avlopps miljöpåverkan, punkt 2 (SD)

av Runar Filper (SD), Yasmine Eriksson (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:597 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6 och avslår motionerna

2019/20:78 av Alexander Christiansson och Runar Filper (båda SD) yrkandena 1 och 2,

2019/20:446 av Fredrik Christensson och Annika Qarlsson (båda C),

2019/20:1326 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,

2019/20:1765 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C) yrkande 2 och

2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 12.

Ställningstagande

Det är i dag ett problem av varierande karaktär att det förekommer många avlopp som inte är godkända. Regelverket kring enskilda avlopp och krav om

anslutning till kommunalt avlopp har mycket stor påverkan på människor som lever på landsbygden. Regelverket varierar från kommun till kommun, och definitionen av vilka fastigheter som ingår i ett större sammanhang har stor betydelse eftersom det inom större sammanhang är kommunernas ansvar att tillhandahålla lösningar för vatten och avlopp och ta betalt för detta, en kostnad som ofta är oproportionerligt stor för den enskilde.

Vi anser att det behövs en större flexibilitet i val av lösning för vatten och avlopp. Varje åtgärd bör föregås av att kommunerna genomför en kostnadsnyttoanalys som visar att miljönyttan står i proportion till kostnaden.

4. Enskilda avloppts miljöpåverkan, punkt 2 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:446 av Fredrik Christensson och Annika Qarlsson (båda C) och avslår motionerna

2019/20:78 av Alexander Christiansson och Runar Filper (båda SD) yrkandena 1 och 2,

2019/20:597 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6,

2019/20:1326 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,

2019/20:1765 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C) yrkande 2 och

2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 12.

Ställningstagande

Enskilda avlopp är en fråga som uppmärksammas runt om i hela landet och hanteras olika beroende på kommun. Bra och fungerande avloppssystem i Sverige är viktigt för att inte förstöra naturen och minska övergödningen i våra hav och sjöar. Det är viktigt att de åtgärder som görs för att förbättra miljön är effektiva och sker till skäligena kostnader.

Kommunerna har i dag tillsynsansvar för de enskilda avloppen i Sverige. Det är i samband med kommunernas tillsyn som det kan bli aktuellt med föreläggande om att byta avlopp om inte fastighetsägarna uppfyller de uppsatta reglerna. Att byta till nya avlopp kräver stora investeringar för den enskilde. Många äldre, med sämre ekonomi, som bor på landsbygden drabbas av de stora kostnader som ett föreläggande om att byta avlopp innebär.

Eftersom hanteringen och tillsynen av de enskilda avloppen i Sverige främst sköts av kommunerna gör det att bedömningar och agerande kan skilja sig åt från kommun till kommun. Det görs även en individuell bedömning som

bl.a. innebär högre krav om fastigheten är belägen nära vatten. Finland har en annan ordning. Fastigheter som ligger högst 100 meter från ett vattendrag eller hav eller i ett grundvattenområde som används eller lämpar sig för vattenförsörjning skulle uppfylla ett reningskrav senast den 31 oktober 2019. Fastigheter som är belägna minst 100 meter från vatten och som inte ligger i ett grundvattenområde som används eller lämpar sig för vattenförsörjning, kan i stället uppgradera sitt avloppsvattensystem i samband med en annan renovering. I Finland kan även kommunen göra fastighets-specifika undantag från tidsfristen om mängden avloppsvatten är mycket liten eller om kostnaderna anses oskäligen.

Vi anser att Finlands hantering av enskilda avlopp är en intressant modell att inspireras av för att skapa ett tydligare nationellt regelverk kring hanteringen av de enskilda avloppen och som baseras på avståndet till vattendrag. Det skulle leda till mer proportionalitet samt skapa ett rättvisare system för hanteringen av enskilda avlopp i Sverige. Vi vill därför att regeringen ser över möjligheten att tillämpa det finska systemet eller ett snarlikt system för hanteringen av enskilda avlopp för att få ett mer effektivt och hållbart system som tar hänsyn till både fastighetsägare och miljön.

5. Regler för enskilda avlopp, punkt 3 (KD)

av Magnus Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 45 och
avslår motion
2019/20:2426 av Jan Ericson (M).

Ställningstagande

I dag är det verksamhetsutövaren som är skyldig att visa att miljöskyddskraven för enskilda avlopp uppfylls. Det vore rimligt om det, när det gäller ett enskilt privat hushåll, är det offentliga som har bevisbördan för att hushållet orsakar en negativ miljöpåverkan, exempelvis genom utsläpp av fosfor. I det dagliga livet tänker sig nog inte medborgaren att den privata bostaden utgör en verksamhet.

Jag anser därför att det ska införas ett skaderekvisit i va- och miljölagstiftningen, vilket innebär att kommuner och statliga myndigheter måste kunna påvisa att det sker en otillåten miljöpåverkan innan man kräver att den enskilda fastighetsägaren ska genomföra en dyr investering.

6. Stöd till dränering vid strukturkalkning, punkt 4 (SD)

av Runar Filper (SD), Yasmine Eriksson (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:597 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

En fortsatt restriktiv hållning bör gälla för utsläpp av kväve och fosfor från källor till land. Positivt är fortsatta försök med strukturkalkning, vilket kan minska näringsläckaget från vissa typer av jordar. Detta är i regel en lönsam investering för jordbrukaren på sikt. Strukturkalkning kräver dock god dränering, vilket kan bli ett problem om marken arrenderas eller om kostnaden för dränering upplevs som alltför hög på kort sikt. Vi anser därför att det bör utredas huruvida bidrag till åtgärder även för dränering ska kunna utgå när det sker i samband med strukturkalkning.

Arbetet med att minimera näringsutsläpp från jordbruk och andra källor bör i princip också fortgå. Samtidigt som arbetet för att minska näringstillförseln till våra vatten bör intensifieras är det viktigt att det inte bidrar till att försämra konkurrenskraften för svenskt lantbruk.

7. Samordnade åtgärder mot övergödning, punkt 5 (V)

av Elin Segerlind (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:1618 av Elin Segerlind m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Vart fjärde år presenterar Naturvårdsverket en fördjupad utvärdering av miljömålen. I den utvärdering som presenterades 2019 konstateras att åtgärdstakten måste öka för att nå miljömålet Ingen övergödning. Bristen på

fysiska landåtgärder är påtaglig, och åtgärder i havet är utredande och kunskapsuppbyggande men inte fysiska. Det saknas således fysiska åtgärder som förbättrar tillståndet när det gäller övergödning.

Regeringen bör därför se till att åtgärdsprogrammen inom vatten- och havsmiljöförvaltningen och det svenska landsbygdsprogrammet samordnas så att de innehåller de åtgärder som krävs för att minska näringsämnestillförseln till nivåer som möjliggör en vattenmiljö som är fri från övergödning.

8. Åtgärder mot mikroplaster och marint skräp, punkt 6 (M)

av Louise Meijer (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 5 och
avslår motion
2019/20:2747 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 8.

Ställningstagande

Marint skräp har blivit ett allt större problem. Mellan 5 och 13 miljoner ton skräp hamnar i våra hav varje år. Det får allvarliga konsekvenser för såväl djur som människor. Den största andelen av det marina skräpet utgörs av plastavfall som naturen inte klarar av att ta hand om. I stället bryts plasten ner till mikropartiklar, s.k. mikroplaster. Dessa partiklar är i sig ofta giftiga och fungerar dessutom som magneter för andra miljögifter. Partiklarna äts av bl.a. plankton som i sin tur äts av fisk och skaldjur, och partiklarna fortsätter på så sätt uppåt i näringskedjan tills vi människor får i oss plasten. Det innebär ett allvarligt hot mot allt liv i haven.

Värst drabbat i Sverige är västkusten, där stora mängder avfall flyter upp på land. De drabbade kommunerna tar stort ansvar, vilket är både krävande och mycket kostsamt. Ansvar för att ta hand om det marina skräpet vilar på kommunerna, men vi anser att bättre stöd bör ges både till berörda kommuner och till de många frivilliga initiativ som tas i arbetet mot det marina skräpet. Därför bör LOVA-stödet breddas till att även gälla åtgärder som syftar till att minska problemen med marint skräp samt mikrokräp. Konkret kan detta exempelvis innebära stöd till lokala strandstädningssinitiativ och kommunala samverkansprojekt samt för att ta fram lokala åtgärdsplaner för att minska tillförseln av mikroplaster till våra hav.

9. Åtgärder mot mikroplaster och marint skräp, punkt 6 (L)

av Nina Lundström (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2747 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 8 och
avslår motion

2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Haven håller på att förvandlas till stora soptippar. Det marina skräpet vållar stor skada på fåglar, fiskar och däggdjur. Plaster bryts ned till mikroplaster som tar sig in i näringskedjan, vilket är skadligt för människor, djur och natur. Även konstgräsplaner är i dag en väsentlig källa till mikroplaster i haven. Liberalerna vill att konkreta åtgärder vidtas på kommunal nivå för att begränsa spridningen av plaster från bl.a. konstgräsplaner. Vidare anser jag att den svenska havskusten återkommande bör städas från skräp såsom plaster, vilket bör leda till renare stränder men också gröna enkla jobb.

10. Forskning om nanoplaster, punkt 7 (SD)

av Runar Filper (SD), Yasmine Eriksson (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:597 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 9.

Ställningstagande

Förekomsten av plaster i marin miljö och andra ekosystem är ett potentiellt tilltagande problem, givet att materialet sprids och orsakar oöverskådliga problem. Enligt uppgifter i den fackvetenskapliga tidskriften Science hamnar mellan 1,5 och 4,5 procent av all tillverkad plast i havet. Det innebär 4 respektive 12 miljoner ton per år. Problemet är globalt. Den absoluta merparten av plastskräpet härstammar från några få floder, varav de flesta i

Asien. Samtidigt är forskningsläget oklart när det gäller mikroplaster. Det saknas i dag stöd för teorin att mikroplaster är farligt samtidigt som även forskningsläget om nanoplaster är oklart.

Detta innebär inte att Sverige inte ska arbeta för att göra skillnad. Vi anser att forskningen om mikroplaster bör styras mot att fokusera på de minsta plastpartiklarna av nanostorlek där osäkerheten i dag är störst.

11. En hållbar förvaltning av haven, punkt 8 (M)

av Louise Meijer (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 4 och
avslår motion

2019/20:2747 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 1.2.

Ställningstagande

Sverige är till stor del omgivet av hav och har en lång kustlinje. För oss är havet en stor tillgång. Havet ger oss livsmedel såsom fisk och skaldjur, möjligheter att transportera varor och personer samt möjligheter till rekreation. I hav, sjöar och vattendrag finns dessutom en stor del av jordens biologiska mångfald.

Flera av ekosystemen som återfinns i vattenmiljö är mycket känsliga. Samtidigt utsätts hav, sjöar och vattendrag i dag för enorma påfrestningar. En del havsområden är kraftigt trafikerade, vilket exempelvis leder till fysisk påfrestning på miljön. Andra typer av påfrestningar inkluderar övergödning, utfiskning, försurning och klimatförändringar som värmer upp världshaven. Att kemikalier släpps ut i våra sjöar och vattendrag är också ett stort problem, liksom förekomsten av marint skräp.

Sveriges havs- och vattenmiljö är även i fortsättningen ett prioriterat politikområde för Moderaterna. För att effektivisera arbetet med levande och hav och rent vatten behövs tydligare prioriteringar mellan de ibland överlappande och ibland motstridiga målen som har ställts upp för den akvatiska miljön.

12. En hållbar förvaltning av haven, punkt 8 (L)

av Nina Lundström (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2747 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 1.2 och
avslår motion

2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 4.

Ställningstagande

Haven är jordens hjärta och lungor. Ett myller av liv under ytan är en förutsättning för allas vår näring och luft. Välmående hav är också en förutsättning för att lösa ödesfrågor som världsfattigdomen och klimathotet. Dessvärre hotas världshaven av nedskräpning samtidigt som fiskebestånd hotas av alltför aggressivt fiske. Ska haven kunna fungera som betydande förnybara resurser måste de nyttjas långsiktigt och hållbart genom en ansvarsfull förvaltning. Lyckas detta är haven även en förutsättning för tillväxt och jobb. Många viktiga näringar, som sjöfart, fiske, turism och energiutvinning, gör anspråk på havet. Det är därför avgörande att olika intressen noggrant vägs mot varandra med hänsyn till havet och dess ekosystem.

13. Beredskap vid torka och vattenbrist, punkt 10 (M)

av Louise Meijer (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 9 i denna del och
avslår motion

2019/20:3267 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 9.

Ställningstagande

Vi anser att det måste finnas en beredskap mot torka när det gäller tillgången till vatten. I budgeten för 2019 föreslogs, på initiativ av Moderaterna och Kristdemokraterna, ett nytt stöd till lokala initiativ, till investering i ny teknik och för medfinansiering av åtgärder för att trygga tillgången till vatten och för att motverka effekter av torka. Åtgärderna kan omfatta inventering av befintliga vattentäkter, nya brunnar och vattensnål teknik, men även långsiktiga åtgärder som vattenverk, anläggning av vattenmagasin och våtmarker. Vi anser att den här satsningen ska fortsätta.

14. Beredskap vid torka och vattenbrist, punkt 10 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3267 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 9 och
avslår motion
2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 9 i denna del.

Ställningstagande

Vatten har länge ansetts vara en outhämlig resurs som det inte råder någon brist på. Torra somrar som resulterat i låga grundvattennivåer och ett stort bevattningsbehov i jordbruket har medfört nya insikter om att vi måste se över våra sätt att använda vatten för olika behov. Vi anser att det kan finnas skäl att se över möjliga åtgärder och regeländringar som krävs för att möjliggöra en mer effektiv vattenanvändning, med det övergripande syftet att effektivisera vattenanvändningen och öka beredskapen vid torka och vattenbrist.

15. Effektiv vattenhantering, punkt 11 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:3107 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 32 och
2019/20:3267 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkandena 3 och 14.

Ställningstagande

Dricksvatten är ett livsmedel och en livsavgörande resurs som vi behöver hushålla med i högre grad. God tillgång till vatten har länge varit en självklarhet i stora delar av Sverige. De senaste somrarna har dock visat att det inte längre kan tas för givet. Bevattningsförbud och låga grundvattennivåer har blivit allt vanligare runtom i landet.

Genom enkla åtgärder kan den onödiga förbrukningen minska betydligt och förutsättningar för fortsatt god tillgång på både dricksvatten och vatten till bevattning m.m. säkerställas. I detta sammanhang anser vi även att det behövs en översyn av landets vattenförsörjning med särskild hänsyn till vattenrening och återanvändning samt till privat konsumtion.

16. Förorenade områden i vatten, punkt 12 (M)

av Louise Meijer (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 2 och
avslår motionerna
2019/20:1348 av Jörgen Berglund (M) och
2019/20:2361 av Lars Beckman (M).

Ställningstagande

Sverige är till stor del omgivet av hav och har en lång kustlinje. För oss är havet en stor tillgång. Det ger oss livsmedel såsom fisk och skaldjur, möjligheter att transportera varor och personer samt möjligheter till rekreation. I hav, sjöar och vattendrag finns dessutom en stor del av jordens biologiska mångfald.

Sveriges havs- och vattenmiljö är ett prioriterat politikområde för Moderaterna. Under alliansregeringen gjordes flera viktiga framsteg. Bland annat togs ett samlat grepp om havs- och vattenpolitiken genom att Havs- och vattenmyndigheten inrättades 2011.

Vi vill ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att kartlägga förorenade områden i vatten och därefter utarbeta en vägledning för att åtgärda problemen.

17. Samordning av verksamhets- och forskningsdata för hav och vatten, punkt 13 (M)

av Louise Meijer (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

För att effektivisera arbetet med levande och hav och rent vatten behöver relevanta miljömyndigheter i ökad grad samordna och samverka kring sin insamling och hantering av verksamhets- och forskningsdata. I dag är uppgifterna inte alltid möjliga att överföra digitalt mellan myndigheter, utan måste många gånger matas in manuellt. Detta leder till onödiga kostnader och effektivitetsförluster.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklat, punkt 14 (M)

Louise Meijer (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa förslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkande 2018/19:MJU13 samt till de aktuella kommittémotionerna. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 14 (SD)

Runar Filper (SD), Yasmine Eriksson (SD) och Staffan Eklöf (SD) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa förslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkandena 2018/19:MJU1 och 2018/19:MJU13 samt till de aktuella kommittémotionerna. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

3. Motioner som bereds förenklat, punkt 14 (C)

Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa förslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkande 2018/19:MJU13 samt till de aktuella kommittémotionerna. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

4. Motioner som bereds förenklat, punkt 14 (V)

Elin Segerlind (V) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa förslag hänvisar jag till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för mitt parti i motsvarande frågor i betänkande 2018/19:MJU13 samt till den aktuella kommittémotionen. Jag vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

5. Motioner som bereds förenklad, punkt 14 (KD)

Magnus Oscarsson (KD) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa förslag hänvisar jag till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för mitt parti i motsvarande frågor i betänkandena 2018/19:MJU1 och 2018/19:MJU13 samt till de aktuella kommittémotionerna. Jag vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

6. Motioner som bereds förenklad, punkt 14 (L)

Nina Lundström (L) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa förslag hänvisar jag till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för mitt parti i motsvarande frågor i betänkande 2018/19:MJU13 samt till den aktuella kommittémotionen. Jag vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:78 av Alexander Christiansson och Runar Filper (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vad de enskilda avloppen har för miljöpåverkan i relation till att byta ut de befintliga enskilda avloppen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge fastighetsägare möjlighet att avstå från utbyte av befintliga enskilda avlopp och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:446 av Fredrik Christensson och Annika Qarlsson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett system vid hanteringen av enskilda avlopp som på ett effektivt och hållbart sätt tar hänsyn till både fastighetsägaren och miljönnyttan och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:597 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intensifiera arbetet med att återställa Östersjön mot bakgrund av de senaste decenniernas hårda miljöbelastning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strukturkalkning bör lyftas fram som en åtgärd som underlättar upptag av näringsämnen för att minska läckage från jordbruk och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom ramen för Helcom, Helsingforskommissionen, arbeta för att ytterligare bredda och fördjupa det regionala samarbetet i Östersjöregionen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statligt stöd även bör kunna utgå till dränering i samband med strukturkalkning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behoven av större flexibilitet i val av lösning för vatten och avlopp och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som har ett enskilt avlopp som uppfyller gällande miljö- och hälsokrav i

normalfallet inte ska påtvingas ett kommunalt avlopp och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det krävs en helhetsstrategi i arbetet för att reducera problemen med plast i marin miljö och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fokus i forskning rörande mikroplaster bör riktas mot de minsta plastpartiklarna av nanostorlek och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:603 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vattendirektivet och dess förslag till åtgärder måste präglas av kostnadseffektiva åtgärder och en balans mellan god vattenmiljö och ett hållbart, konkurrenskraftigt jord- och skogsbruk och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:656 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tvångsanslutningar till det kommunala avloppssystemet för ägare till enskilda avlopp och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att tvinga kommuner att genomföra en sammantagen miljö- och kostnadsprövning före beslut och också pröva om kostnaden är rimlig i förhållande till miljönyttan innan man tvingar enskilda fastighetsägare att bygga enskilda avlopp på landsbygden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:1326 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en utvärdering av hur stor den totala miljönyttan är av att installera nya enskilda avlopp i vissa områden på landsbygden och i ren glesbygd och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommunerna ännu större möjligheter att ge dispens för utbyggnad av enskilda avlopp på landsbygden och i glesbygden och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1348 av Jörgen Berglund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta lämpliga åtgärder för att komma till rätta med problemen med gifttunnorna i Bottenhavet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1382 av Hanna Westerén m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att närmare granska behovet av en gemensam Östersjöförvaltning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1618 av Elin Segerlind m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att åtgärdsprogram inom vatten- och havsmiljöförvaltning och svenska landsbygdsprogrammet samordnas så att de innehåller de åtgärder som krävs för att minska näringsämnestillförseln till nivåer som möjliggör en vattenmiljö fri från övergödning och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på etappmål för hållbar återföring av fosfor och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1765 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avsteg från gällande regler ska kunna göras om en avloppsanläggning ligger i ett område där miljöpåverkan är lägre och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1803 av Sten Bergheden (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att till fullo utnyttja de möjligheter som finns enligt EU-rätten att klassa vatten som kraftigt modifierat vatten och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2007 av Markus Wiechel och Mikael Strandman (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram förslag för att uppmuntra bottentvätt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram förslag för att förhindra att toalettavfall dumpas i vattnet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2361 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast vidta åtgärder för att åtgärda situationen med de 23 000 gifttunnor som är utspridda mellan Sundsvall och Gotland och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2366 av Ida Drougge (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att aktivt arbeta för att underlätta för båtägare att följa den nya toatömningslagen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2380 av David Josefsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ges i uppdrag att tillsammans med länderna kring Nordsjön arbeta för minskat skräp i Nordsjön, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:2426 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade krav på kommunernas dokumentation vid underkännande av enskilt avlopp och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2662 av Louise Meijer m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Havs- och vattenmyndigheten (HaV) ska få i uppdrag att kartlägga och utarbeta vägledning för arbetet med förorenade områden i vatten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att olika miljömyndigheter ska samordna och samverka kring insamling och hantering av verksamhets- och forskningsdata och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera bland de överlappande och ibland motstridiga mål som rör den akvatiska miljön och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att LOVA-stödet breddas till att även gälla åtgärder som syftar till att minska problemen med marint skräp samt mikrokräp och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska vara pådrivande i internationella samarbeten för havsmiljöfrågor samt lägga särskilt fokus på arbetet med att minska mängden marint skräp och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att fortsätta prioritera arbetet mot övergödning i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att trygga dricksvattenförsörjningen och ha beredskap mot torka och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vattenskyddsområden bör kunna utformas på olika sätt för att bättre ta hänsyn till lokala förutsättningar och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kostnaden för att åtgärda enskilda avlopp måste vara skälig och stå i rimlig proportion till den miljövinst som uppnås och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på utvecklingen inom konventionerna Helcom och Ospar för att skydda den marina miljön i Östersjön och Nordostatlanten och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka det gemensamma Östersjösamarbetet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2663 av Louise Meijer m.fl. (M):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett långsiktigt nationellt mål för fosforåterföring och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2664 av Louise Meijer m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta krafttag för att minska förekomsten av kemiska föroreningar, läkemedelsrester och mikroplaster i våra vatten och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2747 av Tina Acketoft m.fl. (L):

- 1.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att havet är en stor resurs som måste nyttjas långsiktigt hållbart genom en ansvarsfull förvaltning och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser ansvarsfull förvaltning av havet

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om internationellt samarbete för att rädda världens hav och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konkreta åtgärder för att begränsa spridningen av plast och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2760 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatt utveckling av hållbara gödningsmetoder och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2761 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av samarbete mellan Östersjöns kuststater och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett system för överlåtbara utsläppsrätter för kväve och fosfor bör prövas i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska inleda storskalig syresättning av syrefattiga bottnar i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvaret för läckande vrak och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka inom EU för att förhindra spridning av skräp i haven och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de viten som åläggs för brister i enskilda avlopp ska tillfalla kommunen i stället för staten och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att enskilda avlopp i samlad bebyggelse ska kunna föreläggas att uppgraderas så att de uppfyller miljö- och hälsokraven, utan att detta medför en skyldighet för kommunen att ordna kommunalt VA i bebyggelsen i fråga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som har ett enskilt avlopp som uppfyller gällande miljö- och hälsokrav i normalfallet inte ska påtvingas ett kommunalt avlopp samt att om detta ändå sker bör den ersättning som den enskilde får för att lösa in sitt enskilda avlopp beräknas utifrån en avskrivningstid på 20 år i stället för som i dag 10 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en enskild som redan har ett fungerande avlopp inte ska behöva betala någon anslutningsavgift till kommunen förrän avloppet verkligen har kopplats upp mot nätet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om omvänd bevisbörda för myndigheter gentemot verksamhetsutövare som är privatpersoner då verksamheten utgörs av normal hushållsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljökraven på enskilda avlopp bör regleras genom en förordning och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om subventionering av statliga lånegarantier till fastighetsägare med begränsad ekonomi och tillkännager detta för regeringen.

48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om funktionskontroll av enskilda avlopp 12–24 månader efter installation och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2852 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förstärkning av hänsyn till dricksvattenförsörjningen vid större ingrepp i naturen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2935 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att aktivt arbeta för att underlätta för båtägare att följa den nya toatömningslagen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2977 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa tvångsanslutningarna till kommunalt vatten och avlopp och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3107 av Annie Lööf m.fl. (C):

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vattenanvändningen och vattenhanteringen bör effektiviseras och förbättras och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3258 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja skarpere europeiska och internationella regelverk för att minska användningen och spridningen av mikroplaster och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3267 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av landets vattenförsörjning med särskild hänsyn till vattenrening och återanvändning samt till privat konsumtion och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det regionala samarbetet för att förebygga övergödning av Östersjön bör stärkas och effektiviseras genom att införa ett system med utsläppshandel och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett nationellt etappmål om återföring av fosfor bör införas och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över åtgärder som möjliggör en mer effektiv vattenanvändning i jordbruket och industrin i syfte att öka beredskapen vid torka och vattenbrist och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med läkemedels påverkan på hav, sjöar och vattendrag bör skärpas och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regler för enskilda avlopp bör reformeras för att skapa större fokus på miljönyttan och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vattenanvändningen och vattenhanteringen bör effektiviseras och förbättras och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3361 av Tina Acketoft m.fl. (L):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska utsläppen i sjöar och vattendrag och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om övergödning av sjöar och vattendrag och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
14. Motioner som bereds förenklat		
2019/20:597	Martin Kinnunen m.fl. (SD)	1–3, 7 och 8
2019/20:603	Staffan Eklöf m.fl. (SD)	51
2019/20:656	Sten Bergheden (M)	1 och 2
2019/20:1382	Hanna Westerén m.fl. (S)	
2019/20:1618	Elin Segerlind m.fl. (V)	15
2019/20:1803	Sten Bergheden (M)	2
2019/20:2007	Markus Wiechel och Mikael Strandman (båda 1 och 2 SD)	
2019/20:2366	Ida Drougge (M)	
2019/20:2662	Louise Meijer m.fl. (M)	6, 7, 9 idd, 10, 15 och 16
2019/20:2663	Louise Meijer m.fl. (M)	18
2019/20:2664	Louise Meijer m.fl. (M)	8
2019/20:2747	Tina Acketoft m.fl. (L)	2
2019/20:2760	Magnus Oscarsson m.fl. (KD)	37
2019/20:2761	Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD)	21–23, 31, 33, 39–42, 47 och 48
2019/20:2852	Jonas Eriksson m.fl. (MP)	7
2019/20:2935	Edward Riedl (M)	
2019/20:2977	Edward Riedl (M)	
2019/20:3258	Kristina Yngwe m.fl. (C)	23
2019/20:3267	Kristina Yngwe m.fl. (C)	4, 5, 10 och 12
2019/20:3361	Tina Acketoft m.fl. (L)	7 och 18